

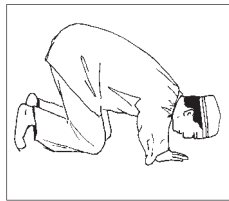
2

Аялар хазвай квалера къанун-суздаказ аялрикай некледин вахар ва стхаяр ийизва

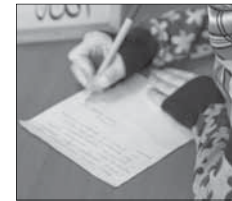
5

Эгер вун мусурман ятла!

10

Чун къутар-миша ва хуьх, Аллагъ!

НА ЛЕЗГИНСКОМ ЯЗЫКЕ

МЕРГЪЯМАТЛУ РЕГЪИМЛУ АЛЛАГЪДИН ТІВАРЦІЕЛДИ

Инсанар чара авунин гъакъиндай къадагъа

Общество сад авун патахъай Исламда вири шартлар ава

Гъажи-Мурад Ражабов
radiabovassalam@gmail.com

Инсаниятдин тарихдин дуьм-дуьз девир малум туш, амма ам кьве кас-дила гатумна – Адамалайни ﷺ Гъавадлай. Гъикъван инсанар и чилел ханатла, амни лугъуз жедач, амма алай вахтунда Чилин агъалийрин къадар 7 миллиард-див агакъзава! Чпел гъалтайтла, вири инсанар сад ятлани, амма абур гзаф къадар лишанралди, шартларалди сад-садавай къакъатзава. Инсанар милливилел, хамунин, чинин клалубрал, ибадат ийизвай динрални, классрал, тайифайрал гъалтай-

лани ва са къадар маса шартларалди чара я. Идакай милливал чара ийиз кланзава. Им иллаки герек я, гъикл алай аям-

дин обществада милливилел гъалтайла гзаф гъуьжет алай муракаб месэляяр арадал къвезва.

» 3

«Демократвиллин дин»

Чаз азадвили ам фикир тавуна хкъагъунин нетижади вуч гъизватла, гъадан патахъай фикир авунин лазимвал ава...

Али аль-Руси
ali.al.rusi.mail@gmail.com

Алай аямдин алимар-социологар мукъвал-мукъвал ахътин фикирдал къвезва хъи, политикадихъ галаз алакълу бязи гъерекатар диндихъ галаз алакълу дестейриз чара ийизва. Ихътин фикирдихъ галаз алакълу

алу яз, дуьньядин чехи динрив гила вирида къабулзавай хътин ва машгъурбурни барабарзава. Мягътел жезвайди ам я хъи, абурун арада, чеб алай аямда тешкил хъанвай, я туш хъи, фадлай арадай акъатиз эгечна зайиф гъалдиз атанвай хътин политический гъерекатрни ава.

Религоведенидинни социологиядин терефралди веревирд авурла алимар ахътин фикирдал атана хъи, и политический гъерекатрихъ диндихъ галаз алакълу къайдаяр ава. Дуьз лугъун хъайитла, им фадлай дуьзда алай, амма гила лагъайтла, илимрин къатара тестикънава. Им акл лагъай члал жезва хъи, месела, гъа малум тир социализм, либерализм ва демократия динар хъиз къабулзава. Аламатдин фикир я ва гъа ида гзаф крар веревирд ийиз тазва.

Сад лагъайди, бажагъат чавай чи уьлкведин агъалияр, чпин риклел мукъвал алатай девирар хъсандиз аламайбур, коммунистический девирди вичелди са тайин тир дин тестикъзава лагъана гъавурдик кутаз жеда. Веревирдер, адетар диндихъ галаз алакълу тир, пакбур, ибадат ийизвай чкъар ва суварарни авай. Тапан динди адетдин, гъакъикъи дин арадай акъудзавай. Политический къурулуш яшайишдин вири хилериз гъахънавай ва идалди дин эвеззавай.

» 4

Эгер вун мусурман ятла!

КапI авунин шартлар ва къайдаяр

Эвел алатай нумрада

Къибледихъ элкъуьн (вад лагъай шартI)

КапI ийизвай инсанди вичин чин ам башламишна къутягъдалди Къибледихъ элкъуьрун лазим я. Къиблени мусурман патал Саудовский Аравиядин шегъер тир Меккеда авай Къабдин квал авай пад я.

Чарасуз авуна клани (ферз) ва чеб авун суваб яз гъисабзавай (суьннет) кпIар ийидайла бегъемарзавай рекятрин-къилерин (коленипреклонения) къадарар:

Исламди мусурман суткада 5 сеферда капI авуниз мажбурзава:

1. Экуьн капI (салату-субъ) - 2 рекят.
2. Нисинин капI (салату-ззугър) - 4 рекят.
3. Рагъдандин капI (салату-ль-аср) - 4 рекят.
4. Гъетрен (хушун) капI (салату-ль-магъриб) - 3 рекят.
5. Месин капI (салату-ль-ишаъ) - 4 рекят.

И мажбуридаказ авуна клани кпIарилай гъейри абурулай вилик ва гуьгъуьниз ийизвай кпIарни ава, месэла, "Раватиб". Ибур чарасузбурук кутунвач. Абур тавуртлани, гунагъ туш. Гъа са вахтунда "Раватиб" авуртла, пис жедач. Абурухъ еке метлеб ава. Абуру ферз тир кпIара ахъагъай гъалатрикай хуьзва. "Раватиб" агъадихъ галай тегъерда къиле тухуда:

2 рекят экуьн кпIунин вилик, 4 рекят (2+2) нисинин кпIунин вилик 4 рекят (2+2) гуьгъуьниз, 4 рекят (2+2) рагъдандин кпIунилай вилик, 2 рекят гъетрен (хушун) кпIунилай гуьгъуьниз, 4 рекят (2+2) месин кпIунилай гуьгъуьниз.

» 5

Бахт шейх килигунин тегъерда ава!

Чилин уьмуьрдин гъакъиндай къайгъударвал

Муьридри чилин уьмуьрдин гъакъиндай къайгъударвал къулухъ туна кланда. Гъакъикъатдани, вуж чилин уьмуьрдин къайгъуйра аватла, ахъгинди бахтлуди жедач, гъикл хъи, ихътин къайгъуйри ам къулухъ члугъазва. Гъавилляй гунагърилай гъил къачунин шартларикай сад инсанди чпихъ галаз гунагъ крар авур пис дустарикай яргъа хъун я, гъикл хъи, абурухъ галаз сих алакълу хъуни, ам мад вичи туба авур ва гъил къачун тлалабай гунагъ крарал хкида. Имам Къушайриди тестикъзавайвал: «Муьридри гъар са кар рикле авай фикирар акъудна къиле тухун лазим я. Ва ам патал виридалайни важиблуди мал-девет тун я, гъикл хъи, адан зайифвал сеbeb яз абуру муьрид дуьз рекъелай алуд-

да». Тарикъатда тамамвилел атайдалай къулухъ адаз мал-деветдикай менфят къачудай ихтияр ава. Тарикъатдин шейхеривай муьрид Аллагъдин ﷻ рекъий тухуз жедач, нагагъ адан рикле чилин уьмуьрдикай фикирар аватла. Ихътин вилик финиф лап явашди ва тамам тир дережайрив агакъунин карда саки вири уьмуьр бес тежедай хътинди жеда.

Азабар эхунин карда жуьрэтлувал

Муьридри алимрин арада гъуьжетар арадал текъвезвай хътин рехъ къуна кланда, жезмай къван вичи ийизвай ибадат вири мазгъабрив къадайвал, я туш хъи, абурукай чехи паяриз мукъва жедайвал авун чарасуз я. Гъакъикъатдани, регъятвилер Шариатда зайифбур ва къил акъудиз четин гъалар патал халкънава. Суфийрикай рахун хъайитла, абуру четин рехъ къун лазим я.

» 8

Мусурманрин ихтиярар ва везифаяр

Мугъаммадрасул-гъажи Саадуев,
Махачкъаладин центральный Джума-мискиндин имам

Эвел алатай нумрада

Мусурмандин вичин къаншардиз къвезвай мусурмандин гъил вугана адаз салам гана кланда. Къуръанда лагъанва: “Квез салам гайила, гъада-лайни хъсандиз жаваб це, ва я гъа квез гайи жуьре хъайитлани салам вахце”. Анас аялрин патавай фидайла, ада абу-руз салам гана, вучиз лагъайтла Пайгъамбардини ڤ гъак авурди я.

Аллагъдин Расулди ڤ лагъана: “Квекай сад межлисдиз атайла, салам гурай, эгер ацукъиз кланзаватла, ацукърай, къарагъна хъфидайлани салам хгурай. Сад лагъай салам эхиримжидилай артухди туш”.

Салам гун тамамди жада, эгер гуьгъуналлаз гъилни ягъайтла. Гъасана лагъана: “Гъил ягъуни риктин кланивал, гуьрмет артухарзава, гъил вугузвай касдин гъилиз темен гуналди са писвални авач”.

Чал агакънавайвал, Пайгъамбардини ڤ вичин гъилизни къилиз темен гудай ихтияр гудай. Гъа са вахтунда, салам гудайла икрам авун къадагъа я. Яргъал тир сиягъатрай хтайла сад-садан гарданра гъатайтла хъсан я.

Мугъаммад Пайгъамбарди ڤ лагъана: “Къуй са касди масад вичин чка-дилай къарагъарна межлис гъаркъуь тавурай”. Эгер гъахъай касдиз салам гайидалай гуьгъуьниз ацукъдай чка жагъун тавуртла, адаз хъфин тавуна са кьерехдихъай эхиримжи жерге-да ацукъайтла хъсан я. Пайгъамбар ڤ мискинда ацукънавайла, адан патав пуд кас атана. Садаз азад чка жагъана, къвед лагъайди адан къулухъ ацукъна,

пуд лагъайди элкъвена хъфена. Аллагъдин Пайгъамбарди ڤ вичин ибадат куь-тягъайла лагъана: “За квез пуд касдикай ахъайда: сад лагъайди са илифдай чка-дихъ къекъвена - Аллагъди адаз ахътин чка гунни авуна. Къвед лагъайдаз регъ-уь (уьзукъара) хъана - Аллагъдини ам уьзукъара авуна, пуд лагъайди элкъвена хъфена - Аллагъни адакай элкъвена”.

Са сеферда Умму-гъани лугъудай дишегълиди Пайгъамбардиз ڤ салам гана. Ада хабар къуна: “Им вуж я?” Адаз жаваб гана: “Умму-гъани” Ада лагъана: “Ша, буюр, илифа, я Умму-гъани”.

Вичин стхадин (маса мусурмандин) намус ва девлет хуьн ва адаз куьмек гун мусурмандин буржи я.

Намусдик хкъадайла мусурмандин куьмек гузвай касдиз Аллагъди Вичивай ада мус тлабайтлани жаваб гуда. Вичин стхадин куьмек герек вахтунда гъай талгъай мусурман Аллагъдини ам Вичин куьмек герек хъайила жаваб тагана тада.

Илирзайда “АлхАмдулиллагъ” лагъана кланда. Пайгъамбарди ڤ лугъудай: “Илирзавайда лагъана кланда: “АлхАмдулиллагъ”, адаз жаваб гана

Намусдик хкъадайла мусурмандин куьмек гузвай касдиз Аллагъди Вичивай ада мус тлабайтлани жаваб гуда. Вичин стхадин куьмек герек вахтунда гъай талгъай мусурман Аллагъдини ам Вичин куьмек герек хъайила жаваб тагана тада. (Врезка)

кланда: “ЯрхАмукалЛагъ” ва илирзна-вайда жаваб гун хъийида: “Ягъдия-калЛагъ”. Илирзайда сес явашарна, чинал гъилер ва я ягълух ва сивелни гъил эцигна кланда.

Мусурманар сабурлубур ва сад садахъ галаз гуьрметлубур хъана кланда.

Айшади ихътин са ихтилат авунва: “Са сеферда са касди Пайгъамбардин ڤ къвализ атун тлабабна. Аллагъдин Расулди заз лагъана: “Адаз ихтияр це, анжах вуч пис кас тушни ама”. Ам къвализ гъахъайла, Пайгъамбар ڤ адахъ галаз пара хъуьгуьл тир. За акъ фикирна хъи, на лугъуди ам адаз мукъ-ва са инсан я. А кас хъфейла, за хабар къуна: “Ана гъикъ хъана?” Аллагъдин

“Зун кесиб яз хъурай, кесиб яз къирай ва Къияматдин юкъуз кесиб яз зал чан хжурай”.

Егиррикай рахайтла, Пайгъамбарди ڤ лагъанва: “Ни етим чъехи жедалди гъадахъ гелкъвейтла, гъада вичиз Женнетда чка гъазурнава” (Агъмад). Мадни лагъанва: “Зунни етимдин къа-юм икъ мукъвал я”, - гъакъ лагъана ада вичин сад-садав агуднавай къве тлуб къалуна.

Мусурмандин маса буржийрикай сад азарлудал къил члугун я. Ада азарлудан патахъай язух члугуна кланда. Адан авратдиз килигна кланда, Аллагъди-вай ам сагъар хъувун тлабабна кланда. Азарлудан къилихъ геждалди ацукъна кланда. Адан патав гъахъайла ракларин къаншарда акъвазна кланда. “Вуж я?” суалдиз “зун я” жаваб гудач, жуван тлар къада. Гъадисда лагъан-ва: “Мусурман азарлудал къил члугъаз фидайла Аллагъ-Таалади адаз икъ лугъуьза: “Вун ва вуна къачузвай камар берекатлубур хъанва. Вуна ваз Женнет-да чка туькълурнава”.

Аялар хазвай къвалера къанунсуздаказ аялрикай некледин вахар ва стхаяр ийизва

Мугъаммад-Амин Мегъамедрасулов
www.islamdag.ru сайтдин канонический редактор

Эхиримжи вахтара аялар хазвай къвалера аялар ханвай дидейрин нек са къапуьниз къватлунин дуьшуьшар гзаф жезва ва гуьгъуьнлай гъа и нек амай аялризни гуьза. Чаз куь ва илла-ки аялар хазвай къвалерин къуллугъ-чийрин фикир ихътин кардал, яни и гъерекатри гудай нетижайрал желб ийиз кланзава.

Нагагъ ихътин нек вад сеферда (яни ам тухдалди гун ва я тагун ада-лай аслу тушиз, гъатта адан са стлал гун бес жезва) гайитла, вири аялар ва абуруз чпин нек гайи дишегълияр-ни некледин мукъвавал авайбур (яни некледин дидеяр ва некледин вахарни стхаяр жезва). Нетижата неинки абу-руз чпис, гъакъни абурун аялризни сад-садал эвленмиш жедай ихтияр авач.

Жегъилриз чеб некледин мукъва-къиливал авайбур тирди эвленмиш хъайидалай ва месин алакъяр ара-

дал атайдалай къулухъ чир жезвай дуьшуьшар тлимил туш. Куьне фикир це им абурун къанажагъдиз къазвай гъихътин ягъун ятла, иллаки санал-ди яшамин хъана хзан, аялар арадал

атайдалай къулухъ! Исламда чарадан аялриз тлуьн гун къадагъа авунвач, Пайгъамбардиз ڤ вичизни некледин дидеяр авай эхир. Амма инсанар гунагъдик акат тавун патахъай алахъ-

на кланда, яни чпин некледин мукъва-къиливал чир жедайвал авун лазим я. Аялар хазвай къвалерин къуллугъчий-ри и жуьредин тежриба арадай акъуд-на кланда, я туш хъи, дидейриз лугъун лазим я гъи аяллиз мус ва гъикъван къадарда нек ганатла. Тахъайтла абуру (аялар хазвай къвалерин къуллугъчий-ри) Халикъдин вилик агъа дуьньяда гъар са эвленмиш хъанвайдан гъакъ-индай абурун арада хъайи и жуьредин мукъвавилени патахъай, яни Шари-атди къадагъа эцигнавай кардилай элячлунин гъакъиндай кълеви жаваб-дарвал къачузва.

Умуд кутазвайвал, чна ганвай и хабар гъакъ амуькдач, адаз фикир гуда. Аялар хазвай къвалерин къул-лугъчийривай ихътин крариз рехъ тагун кълевидаказ тагъкимарзава ва тлабабзава.

Къуй Аллагъди чи медициндин къуллугъчийриз мусурманрин гуь-рмет ва кланивал къазанмишдайвал къвалахдай къуватар гурай! Амин.

Учредитель Благотворительный фонд "Путь". Газета печатается по согласованию и одобрению Духовного управления мусульман Дагестана	Редактор Зулейха ХАНМАГОМЕДОВА	Газета зарегистрирована Федеральной службой по надзору в сфере связи, информационных технологий и массовых коммуникаций. Свидетельство о регистрации ПИ № ФС 77-37006 от 29 июля 2009 г.	При перепечатке ссылка обязательна Газета набрана и сверстана на компьютерной базе «Ас-салам»	Тираж 4.100 экз. Адрес редакции: 367015 РД, г. Махачкала, ул. Азиза Алиева, 2.
Редакциядин Совет Ахмад-хаджи АБДУЛАЕВ Сулейман-хаджи ТАГИБЕКОВ	Канонический редактор Шамиль-хаджи ОМАРОВ	Индекс 51395	Отпечатана в ООО «Дом печати» пр. Акушинского, 20 Заказ № _____	Телефон: (8722) 61-00-64
	Верстка Лейла ГУСЕЙНОВА		Сдано в печать 13 мая 2010 г.	E-mail: assalamweb@gmail.com web: www.assalam.ru

Инсанар чара авунин гъакъиндай къадагъа

1 « Гзаф хаталу гъал

Гьихьтин шартларикай даях къаз хъайитлани, милливиллин бинедал арадал къвезвай къаншарвилер – ибур лап хаталубур ва чпи члехи къурхуллувал арадал гъизвай, гележегдани ихьтин гъаларин гъакъиндай къалабулук кутазвай месэлайрикай я. Идан гъакъиндай Дуьньядин къвед лагъай дяведи, са шумудни са миллион чанар къирмишай, фашистрин гьерекастри шагьидвалзава.

Малум тирвал виридуьньядин сообществодивай XX асирда фашизмдал гъалибвал къазанмишиз хъана, анжах къуватар сад авуналди!

Тарихдин тежрибади субутзавайвал, миллетчивилел бинеламиш хъана ивиар экъичуни, дявейри халкъарин къанажагда сада-садан гъакъиндай арадал къвезвай такланвилер твазва, абурукай гъатта цуд йисаралди туба ийиз жедач, бязи дуьшуьшра виш йисаралдини.

жедай ихтияр авач, гьикI хьи исламди хамунин ва миллетдин лишанрал гъалтайла инсанрин чаравилер кьейдзавач.

Миллетчивал Исламда къадагъа алай, жагъилиядин девирдиз хас уьзуьр, вичиз ихтияр тагана къанзавай чиркинвал хъиз къабулзава. Исламдин алимрин фикир адакай ибарат я хьи, мусурманар и азардикди начагъ хъана къандач ва миллетрал гъалтайла инсанар чара авунин

алакъаяр Исламдин са шумудни са виш йисарин тарихди шагьидвалзава.

Милли кьилихдин гъакъиндай арадал атанвай чIуру фикирар Ураза-байрам, Къурбан-байрам ва Мугъаммад Пайгъамбар ﷺ хунин гъакъиндай ийизвай мавлидри, исламдин суварри инкар ийизва. Ихьтин суварри чеб руьгьдин игътижрал гъалтайлани мукъва тир Дагъустандин гзаф миллетрин

Шартларилай аслу тушиз исламди вири инсанар сад ийизва. Сада-сад эхунин, хъсан къуншивилин ва куьмекдин гъил яргъи авунин кардал гъалтайла, жуьреба-жуьре миллетрин, динрин халкъарин арада хъана къани алакъаяр Исламдин са шумудни са виш йисарин тарихди шагьидвалзава.

кутугнавач. Къуръанда Аллагъди ﷻ миллетчивал Ислам дин къведалди инсанриз хас хъайи кьилих хъиз тестикъзава ва ада инанмиш инсан инанмишсуздавай чара ийизва. Мугъаммад Пайгъамбардин ﷺ гъадисри-

ва динрин халкъарин арада меслятвал, садвал хуьнин карда куьмек гузва. Им шад жедай кар я, гьикI хьи, миллетдилай ва обществода къазвай дережадилай аслу тушиз инсанри ихьтин суваррик сада-сад тебрикзава, санал къватI жезва абур кьейд авун патахъай, санал шадвалзава. Чи Республикада къетендиз кьейд авуна къанзавай ихьтин мярекатрик мавлид, нашидар кьейдунин лазимвал ава, гьикI хьи, абур Дагъустандин халкъарин жуьреба-жуьре чIаларалди лугъузва ва ида садвал мягъкемаруниз, халкъарин арада дуствал хуьниз куьмекзава, таъсирзава.

Исламди инсанар сад ийизва!

Общество сад авунин асул себебрикай къилинди инсанрин арада хъана къани рафтарвилер я. Абур хъсан терефдинбур хун патахъай исламда вири тамам, кар алай шартлар ава.

Сад лагъайди – жемьтди саналди ийизвай кпIунихъ авай къилин кьиметлувал. Пайгъамбардин ﷺ гъадисдал асаслу яз, жемьтдин кпIар 27 сеферда кьиметлу я, къилди ийизвайдалай. И шартлуни инсанар йикъа вад чIавал мискIиндиз гъизва, мискIинда абур сад-садав рахазва, сада-садал меслят гъизва, месэлайрин гъакъиндай садсадал алуькъзава ва диндин стхайривай куьмек жезва.

Къвед лагъайди – жемьтдин жуьмя йикъан капI авунин шартлар. Им вири яш тамам хъанвай мусурман итимар патал фарз я. Гъавилияй гъар жуьмя юкьуз жемьтдин капI авун патахъай агъалияр санал къватI жезва. Ида умматдин арада алакъаяр мягъкемарзава.

Пуд лагъайди – исламда важиблу тир садвал виридуьньядин сергъятра ава. Им Исламдин вад лагъай шартI я – Гъаж. Вири дуьньядин жуьреба-жуьре миллетрин инсанар йиса са сеферда Гъаж авун патал Арафат лугъудай чкадал къватI жезва. Гъаждин адетар къилиз акъудун патал зияратчийри вири дуьньядин сергъятра аваз садвилехъ авай къуват тестикъзава.

кай сана лугъузва: «Миллетчибилиз эвер гузвайди чакай туш, миллетчивал патал женг члугвазвайдини чакай туш, вуж миллетчивал себеб яз кьейитла, амни чакай туш!» И асул кар алай шартларивай чара хъуни шумудни са йисарин кьене алакъаяр аваз хъайи халкъар умуми чIалавай, адетривай, медениятдивай къакъудзава. Исламдин алимар ихьтин вилик финриз гъамиша акси акъвазайди я абур миллетрин арада дуствал хуьниз эвер гузвай заминвал хиве къазвай ксар я.

Миллетрин садвилн себебар

Шартларилай аслу тушиз исламди вири инсанар сад ийизва. Сада-сад эхунин, хъсан къуншивилин ва куьмекдин гъил яргъи авунин кардал гъалтайла, жуьреба-жуьре миллетрин, динрин халкъарин арада хъана къани

Исламдин фикирдалди

Миллетрал гъалтайла Исламда инсанрин арада чаравилер твазвач, идалай гъейри, икI авун къадагъа я. Гъавилияй гзаф дуьшуьшра арадал атанвай игъягъунрин, акъунар арадал гъизвай гъалар исламдин алимривай арадай акъудиз жезва. Тешкил хъанвай гъалариз дуьздаказ кьимет гуз алакъуни ва гъаларик къаришмиш хъуни, тамамвилелди къатIуз, къилел къведай агъвалатрикай виликамаз чир хъуни хъсан нетижайрал гъизва.

Исламдин илимдин динрал машгъл алимривай миллетрин чаравили, сад-садан гъавурда такъуни политикадин, яшайишдин, экономикадин жигъетдай гьихьтин татугай гъаларал гъидатIа, алай аямдин виридалайни бажарагълу политоогрилайни артухандиз кьейдзава ва вилик амаз тагъкимарзава. И месэладай мусурманриз гъалатI

Мугъаммад аль-Инчи

Хъсан крарин бине квекай ибарат я?

Динэгли алимри кхъизвайвал, и дуьньяда чна ийизвай хъсанвилери ажал мукъва хъайи вахтунда чун диндивай къакъудиз тазвач. Абуру инсан инанмишди яз рекъин тавун патал вири алахъунар ийизвай иблисдивай хуьз тазва. Диндин илимри чаз вуж виридалайни кесибди, бахтсузди ятIа, гъадаз вил вегъиз таз чирзава, абурун дердисервилер акъваз чна Аллагъдиз ганвай лайихлувилерай генани шукур гъидайвал. Амма динда чирвилерикай ихтилат фидайла, Аллагъдиз ибадат авуникай, руьгъдиз артух фикир гана уьмуьр кечирмишуникай рахадайла, и вахтунда чалай вилик акатнавайбуруз вил яна къанда, абурал гъейранвал къалурун ва абурулай чешне къачун патахъай, генани хъсандиз ибадат авун патал. Чна лагъайтIа, эхиримжи вахтара вири къарши тегьер ийизва. Им чи савадсузвиллин лишанрикай я. Вичи хъсан крар ийизвай касдиз ам абурукай магърум авурла гьихьтин азаб гузватIа ам тайинарун патахъай, ша чна имам аль-Гъазалидин девирдиз гъвечIи сиягъат ийин.

«Сиягъатдин» вахтунда вун ви таяр-туьшерихъ галаз мичIи къветIез акъатайди фикирдиз гъваш. Анай квез малум тушир къванер жагъана. Дустари чпихъ авай тежрибадал ва чирвилерал бинеламиш хъана абур гьикъван аватIани къватIун меслят къалурзава, гьикI хьи, абурун фикирдалди къванерин арада багъабур ва хийир къачуз жедайбурни хун мумкин я. Вуна лагъайтIа, къарши яз, абуруз малум тушир къванер къватI тавун меслятзава. Вуна шаклувилел гъизвай ихьтин пар тухуникай къил баштанзава, гъасятда къачуз жедай лезетдихъ ялзава, гележегда гудай хийирдихъ ваъ. Яни акъуллуда исятда авай гъакъикъатдин бахт хкъада гележегда къвезмай бахтунилай. Ви дустари лагъайтIа, къванер къватIзава, вун лагъайтIа, шад-хуррам яз, пар гвачиз физва. Амма экуьнал экъечIайла къванер багъабур жезва, абурукай гъарма сад агъзур динардив барабар жезва. Ви дустари абур маса гана, гъа мукъвал вахтара абурукай девлетлу гъакимар хъана, чпихъ гъурмет авай ва обществода еке дережаяр къазанмишнавай. Вуна лагъайтIа, абурун суфрадихъ галамукънавай шейер нез, абуруз къвалахиз хъана.

Вуна къачун тавур къванерин гъакъиндай гьикъван гъайифар члугвада ва гьихьтин хажалат, гъам жеда вал! Аятда лагъанвайвал вуна гьикъван сеферда тикрар хъийида (мана): «Аллагъди кхъенвайвал эгечI тавунай зун гьикъван къайгъусуз хъана» (сура «Аз-Зумар», 56-аят), гъакIни: «Нагагъ чун чилин уьмуьрдиз хканайтIа, виликдай авур крариз къарши крар хъийидайвал!» Абур гьикъван хъсан яшамиш жезватIа акъазвай вуна абурувай вахъ галаз са пай хъайитIани апаюн тIалабзава, амма ваз жаваб гуда вун патал къадагъа я лагъана, вун абурал хъурена хьи, кье лагъайтIа, абурун нубат я вал хъуредай».

И дуьшуьшда жуваз и уьмуьрда четин хъайитIани, а уьмуьрда регъят жеда лагъана, теселли гуз жеда. Амма эбеди дуьньядин азабар куьтягъ жедайбур туш, абур гъамишалугъ ва и дуьньядин азабрилайни ктурхуллубур я. Гъавилияй и дуьньяда гъилияй акъудай ибадатдин патахъай члугвадай азабар гзаф я ва абурухъ эхир жедач. Ингъе ачухдиз къалурнавай чешне, вуна хъсанди гъилияй акъудна писдав гьикI агатнатIа.

МуьтIугъ туширбур жазламишдайвал, муьтIугъбуруз Аллагъдин патай гьич такур хьтин лайихлувилер ва гуьзелвилер гуда, гъелбетда и дуьньяда тахъай хьтинбур. Имам аль-Бухаридилай агакънавай гъадисда лугъузвайвал, жегъеннемдай эхиримжиди яз экъечIай инанмишдаз и дуьньяда гузвайдалай цIуд сеферда артухан лайихлувилер гуда.

Вуна фикирмир вав агакъдай жаза Аллагъди гузвай писвал я лагъана. Вуна ахъагъай гунагърай гузвай азаб, жаза хъиз. Вуна Адавай тIалабиз жеда: «За авур крари Ваз писвал ганач, вучиз Вуна зун икI жазламишзава?» Ваз чир хуьхъ, Аллагъди къисас вахчун патал са затIни ийизвайди туш, гьикI хьи, Ам виридалайни регъимлуди я. Вири и хажалатар вуна къазанмишнавайди я ва агъу хъвайиди хъиз хажалатдалди кьиникъалди куьтягъ жезва, икI гунагъдини жазламишзава. Агъу хъвайи инсан анжах агъудиз акси шей хъуналди хъутармиш жеда, нагагъ мад агъу хъвада лагъана туба ийизватIа. ГъакIни гунагъ авурда вич жазадикай хуьз ва хажалатдикай къутармишиз тада ва икI авун патахъай ада гунагъар мад хъувуна къандач ва абур хиве къуна туба авун лазим я.

muhammadassalam@gmail.com

Асхабали
Мурзаев

**Хьурьруни инсанрин риклер
хьурьтуьларда**

Дагъустандай масанрихь акъатайла инсанрин мецелай мукъвал-мукъвал ихьтин келимайрин ван къведа, бес анра чпел гзаф гьурметлу, риклиз хуш, гьалдикай хабар къадай инсанар гьалтзава ва ахьтинбурухь галазни гьа и тегьерда тухун тавуна акъвазиз жедач. Абурун мила-имвили, ачухвили гьакъикъатдани мягьтеларзава. Чпин мягьтелвал къалурзавай ксари абур мусурманар туширди тескикъзава, амма и карди абурин инсанвилиз хас тир ерияр квадарзавач. Дагъустанвийрин арада авай алакъяар акурла ихьтин ихтилатрилай къулухь перишан жезва...

Тешкил хьанвай гьаларин татугайвал акун патяхъай са сеферда шегьерда къекъуьн бес жеда. Месела, жегьилри чпи-чеп гьикл тухузва? Нагагь им десте ятла, абур гьарагьунарда, ацукъзавай куьсруь хада, гуьзгуь ругруда, рукар гадарзавай яшикдин чин пад кланикъда, рушарин гуьгьуьна гьатда ва я туш хьи, къунши куьчеда ван гьатдайвал хьурерда. Нагагь дуьшуьшдай, хатадай гьурметдивди рахадай кас гьалтайтла, гьелбетда, мягьтел жеда... Инсанар гьакъван пис ва къилихрал гьалтайла атлугъайбур хьанва хьи, хьсан са кар акурла гьавилляй мягьтелни жезва. Алапат тушни, дуьз лагь? Вучиз чи жегьилри чеп акл тухузва, себеп вуч я? Вучиз чи рикледай чун вужар ятла, вуч патал яшаммиш жезватла, гьихьтин диндал амал ва ибадат ийизватла физва? Мумкин я диндик хьурна клан туш, амма вири и крар акурлани лугьун тавунани акъвазиз жезвач, мусурманар я эхир, тухун гьа тегьерда ийизва? Иклани жеда, нагагь вуна инсандиз куьмекзаватла ва адахь галаз хуш рафтарвилер къиле тухузваз хьайитла, вун зайиф инсан яз, кичеди яз гьисабда.

Рулдихьни гьа икл жегьилри чпи чеп тухузва. Абуру акатайвал гьалзава ва инсан машиндикни кутада, акъвазни ийидач. Зи мукъва яшар хьанвай касди суьгьбетзава, ам гьикл ятлани Махачкала шегьердин къилин куьче тир Имам Шамилан куьчедай физвай ва жегьил гада рулдихь галай машиндикхь адан машин са тимил амай галуьк тавуна. Яшлу касди авур тагькимаруни жегьилди пистолет акьудна къургуьр гуз, экъуьгьиз эгечина. Аллагьдиз шукур хьурай, сада-сад гена къенач! Нагагь и жегьил касдин бубадив гьа и тегьер эгечинайтла, адаз бегенмиш жедайни? Мумкин я, ваь.

Обществода тухвана кландай къайдаяр ава. Обществодин член тирда абур гьикл къиле тухузватла ва абурукай гьикл далда къазватла, ам диде-бубайри гузвай тербиядилай аслу я. Диде-бубайр сифтегьан насигьатчияр ва тербиячияр жезвайди я, абур чпин велед гьеле аял чавалай къадагъа алай крарикай хуьн, яргъа авун, тагькимарун лазим я. Гьавилляй абуру артухан фикирни гузва. Са сеферда са ни ятлани Мугьаммад Пайгьамбардивай хабар къуна аялар гьикл дуьздакъа тербияламишна кланда лагьана. Пайгьамбарди хабар къуна аялдин шумуд йис я лагьана ва адаз меслят кланз атанвай касди жаваб гана хьи, бес аялдин къве гьафте я лагьана. Пайгьамбарди хабар лагьана хьи, бес адаз геж хьанва. Им акл лагъай члал я хьи, чи аялар гьа хайи йикъалай тербияламишун лазим я.

Альгьамдулиллагь, чун мусурманар я! Амма чна чаз гьа икл лугьун бес туш, мусурмандин къаматдиз ухшаммиш хьунни лазим я. Исламда уьмуьрдин вири терефар кваз къунва ва сад лагъай чкадал эдеблу мусурмандин къамат эцигнава, ада вичи вич обществада ва хусуи уьмуьрдани тухузвай тегьер. Ислам - им ислягьвилин, хьсанвилин дин я ва икл хьайила вучиз чна чун кутуг тавур къилихралди амайбурулай тафаватлу жедайвал тухузва, марифатлу, ахлакъ гвай мусурманар хьунин карда чаз куь манийвал гузва? Рехь гун, рекъелай элячизавайдаз машин явашарун, жуваз тагькимарайла хьел татана яб акалун ва къурхуяр тагун - ибур са алакь тийидай крар яни? Сад-садал расалмиш хьайила хьвер багьишайтла, чи члур жедай кар авач хьи. Хьурьруни садакъа я, идайни мусурмандиз лайихлувилер гузва. Инсандиз салам гунилай, адаз хьвер багьишунилай ва адан гьал-агьвал, кефи жузунилай хьсан са карни авач. Ида инсанрин риклер хьурьтуьларзава.

ashadaliassalam@gmail.com

«Демократвилин дин»

1 « Аллагьдихь инанмишвал авачир динар авайдан гьакъиндай фикирар са цийивал туш. Амма ахтармишзавайбуру политический гьере-катар динрив вучиз барабарнава, им чун патал квез элкъведа?

«Демократия»

Рагъэкъечдай пата виридалайни активнидаказ ва гужуналди илитзавай, вич саки виш процентдин гьакъикъат хьиз къалурзавай чешне демократиядинди я. Амма и демократия, алай аямдин тапан динрикай сад хьиз, квекай ибарат я ва адахь гьихьтин къиметлувал ава?

Сад лагъайди, гьар са диндихь сифте нубатда вичихь тайин хьанвай фикиррин къурулуш ава.

Рагъ аклидай пата азадвал - им са жуьрединни къадагъаяр алачиз яшаммиш хьун лагъай члал я. Вун азад я, нагагь ви беден михьиз шикилралди, татуировкайралди члагурнаватла; вун итим яз дишегьлидин партал алукъзаватла; нагагь ви чларар къацу рангунинбур ва япарани элкъвей кольцодин сиргъаяр аватла, гьа ида вун ачух, машгьур «тамам хьанвай» инсан яз къалурзава.

Фикиррин къурулуш вуч я? Дин патал им инкар тежедай кьарар я, шартлар, яни вуна абур я къабулзава, я туш хьи къабулзавач ва ида лагъайтла вун диндин са пай ийизва, тахъайтла вичик шерик туширдай къазва. Вири ихтиярар гун, чалкечирвал, марифат чкун - ибур рагъэкъечдай патан демократиядин ва адан къиметлувиле чешнедай къуна гзаф къадар обществойриз хас ерияр хьанва. Гьа и къилихар, ерияр гзаф къадар цийи чкайризни гьизва. Им гьикл хьанва арадал къезвайди я? Демократиядихьни вичин фикиррин къурулуш ава, абур къабулайла инсан адан геле аваз физва. Сифте нубатда фикир гайитла, и карда ахьтин члур са затлани авач. Чун вири сад-садан фикирриз гьурмет авуналди, сад-садан гьавурда акьуналди эгечлун лазим я, им лагъайтла гзаф миллетрин ва гзаф динрин улкъвейра яшаммиш жезвайбуруз чарасуз я. Амма рагъэкъечдай патан улкъвейрин мисалдалди чаз аквазвайвал, им иблисдиз икрам авунив барабар ийизва ва, мисал патал, икл США-дин гзаф къадар агъалияр къезвай «килиса» ава, ам дуьньядин динрив - Исламдив, Хашпара диндив барабар ийизва. Им са акьулдив къатлуз тежедай хьтин кваллах тушни? Великобританияда «Гьетерин дявээр» фильм пайда хьайидалай къулухь «жедайрин килиса» («церковь джедаев») твар алай дин кваз къунин истемишунар эцигнава ва адалай маса планетайрин игитри гуя ибадат ийиз хьайи дин чешне яз гьизва. Великобританиядин, Австралиядин ва са къадар маса гьукуматрин шумудни са миллион агъалияр гьа и «килисадик» экечнава. Са шакни алач, ам и мукъвара тескикъда. Амма ихьтин крар жув и ва я маса диндиз ибадат ийизвайди тирди лугьунин кардал къадагъа эцигунрин нетижада арадал къезва. Месела, Францияда, мусурман-дишегьлиди къилин чларар клеви авунал жеде эцигнава, шал алуклдай ихтияр авач.

Мадни са фикиррин къурулуш - дишегьлийринни итимрин арада барабарвал тун. Им марифатлу яз аквада, анжах гьакъикъат гьихьтинди я? Гзаф вахтара ида барабарвилел гьизвач, анжах чпиз итимрихь галаз сад хьтин барабар кланзавай дишегьлийрин къуьнерал алай пар артухарунал гьизва. Транспортда дишегьлидин вилик ракарар ачухна адаз сифте рехь тагун - вири ибур куьлуь-шуьлуьяр я. Нагагь са ни ятлани идаз къаншар тегьерда тухвайтла, им дишегьли истисмар авун яз гьисабда. Нетижаяз, итимрин рикледай чпиз хас тир ерияр ва хесетар алатзава, дишегьлидиз гьурмет авунин къаншарда гзаф вахтара чалкечирвиле рекъел элячизава. Дишегьлийрихь лагъайтла, тамам тушир хизанар жезва, гзаф къадар хизанар чклизва, я туш хьи, уьмуьрлух текдиз амуькьзава.

«Азадвал»

Мумкин я виридалайни къилин ва тескикъзавай фикиррин тамам са къурулуш - им азадвал я. Демократиядин къурулушда азадвал вичел кар алай са дестек хьиз я. Им философиядин тах квай келима я, амма рагъ аклидай патан демократиядин тереф хуьзвайбуру адан метлеб тадидаказ тайинарна ва идалай

гьейри, ам амайбурулани илитлиз гьавалат хьанва. Амма гьихьтин азадвилекай ихтилат физва ва и гафунин асул метлеб квекай ибарат я?

Рагъ аклидай пата исламдин обществойра азадвал авач ва я азадвал сергьятра тунва лугьуз, рахунар авун адет хьанва ва абурин «гьакъикъатдин демократвилеин» гьукуматрин къиле акъвазнавайбуруз абур азад ийиз кланзава, яни азадвал гьиз, амма вучиз ятлани гуж гьалиб авуналди? Нагагь куьне Канадада ва США-да ктабар маса гузвай гьа туьквендиз хьайитлани кам къачуртла, анай фикир желб ийидай хьтин литература жагьида. Ибур художественныйдаказ члагурнавай чеп виликдай «истисмар авур рагъэкъечдай патан» дишегьлийрин рикел хкунар я, къе лагъайтла мичивилияй демократиядин экъуннихь акъатнавайбурун. Абурун арада адет граждандрилай гьейри, машгьур ксарни - виликан ханумар, писательницияр, телегьетер ава. Гьихьтин «зегьле къакъуддай» къайдадин крарикай абур суьгьбет ийизватла, гьелбетда, гзафбур лап хьсандаказ члагурнаваз, чпин ктабар маса къачун патал ва машгьурвал къазанмишун патал. Гьелбетда, са квел ятлани нарази тир ксари гьар гьикл хьайитлани мумкинвилекай менфят къачуна, чпин наразивал къалурда, дугьриданни, бахтлу инсанар лагъайтла, абур чеп алай чка артух къалурдач. Гьа инал «азадвилеин» терефдарри ажугьлувал къалурзава. «Азадвал» лугьудай гафунни Рагъ экъечдай пад Рагъ аклидай патаз къаншар яз акси акъвазарзава.

Къацу рагунин чларар

Рагъ аклидай пата азадвал - им са жуьрединни къадагъаяр алачиз яшаммиш хьун лагъай члал я. Вун азад я, нагагь ви беден михьиз шикилралди, татуировкайралди члагурнаватла; вун итим яз дишегьлидин партал алукъзаватла; нагагь ви чларар къацу рангунинбур ва япарани элкъвей кольцодин сиргъаяр аватла, гьа ида вун ачух, машгьур «тамам хьанвай» инсан яз къалурзава. Нагагь дишегьлиди садани тагькимар тавуна хьиз, вичин ва диндин вилик гьурмет яз къилел шал алуклайтла. Ам вич «азад» ийиз гьавлат жедайбур пайда хьуниз гьазур хьун лазим я. Ва ада алай пек-партал куьруь юбкадал къван хтлун тавунмаз, саклани ам азадди жедач. «Гьакъикъатдин демократри» гьа ихьтин азадвилеиз гьурмет ийизва. Абуру дишегьли вич артух алай чка къалур тийизвай марифатлуди тирдан ва вичин эдеблувилелди гьурмет къазанмишиз чалиш-

Вири ихтиярар гун, чалкечирвал, марифат чкун - ибур рагъэкъечдай патан демократиядин ва адан къиметлувиле чешнедай къуна гзаф къадар обществойриз хас ерияр хьанва. Гьа и къилихар, ерияр гзаф къадар цийи чкайризни гьизва.

миш хьанвайдан гьакъиндай гьич фикирни ийидач. Ам неинки савадлуди, акьуллуди ва кваллахин гура-райни вилик фин мумкин тирди, амма гьа са вахтунда члехи пай хизандин къене, гзаф аялар хана, абуруз тамам тербия гуни карда зегьмет члугъвазвайдини акваз клан туш. Им адавай са ни ятлани гужуналди ийиз тазвайвилляй ваь, вич тамам инсан хьунин мураддалди ийизвайди лугьун лазим я. Гуьлуьз фидалди са нихь ятлани адан месин алакъяар тахьун, им мукъва-къилийрикай кичле хьун ваь, ихьтин тегьерда вич тухун кутуг тавунвайдахь инанмиш хьун ва къенепатан къадагъайрал амал авун гьатта касни авачир къураматдални герек тирдан гьавурда хьун я.

Гьа икл сифте нубатда азадвал им инсан вич вичив эгечлунин тегьердикай ибарат я. Нагагь хизан къулухьди туна кваллахин гурарай винелди хкаж хьуниз ва вичин члур амалриз артух фикир гузваз хьайитла, абур вири адаз кьарши тегьер элкъведа, эгер ада вич патал къадагъа алай ва алачир шейэр тайинарзаватла, ихьтинди «демократиядин динда» виридалайни пак кас жеда, гьикл хьи, къейднавай къван вири фикирар адан метлебдин тамам къурулуш я. Хаталувал адакай ибарат я хьи, вирида ихьтин фикиррин къурулушдал абур вуч гьизва лагъана веревирдзавач. Нагагь ихьтин обществойра фадлай яшаммиш жезвайбурухь абуракай тайин хьанвай фикирар аватла, маса культурадин векилар патал абур са савкъатдиз элкъведа. Гьавилляй, ам фикир тавуна къабулдалди вилик амаз, нубатдин «демократвилеин динди» чаз вуч гьида лагъана хияллу хьунин лазимвал ава.

Эгер вун мусурман ятIа!

1 « КапI авунин къайда

Гила капI авунин эгечIин. Чна виликамаз дастамаз къачунва ва капI авуниз гъазур хъунин вилик лагъанвай шартIар фикирда къунва. Чун Аллагъдин вилик Адахъ галаз суьгъбет ийиз гъазур я. Эгер жувак гунагъар квайди гъисс ийизватIа (абур квачир инсан бажагъат ава), ачухдиз, михьи рикелди хиве къуна кIанда.

Гъазур хъана, жуван фикирар, рикI ва беден Аллагъ-Тааладин рекве туна ва чин Къибледихъ элкъурна чун капI ийиз гъазур я.

И арада азан (капI авуниз эвер гун) кIелда. Азан чарасуз месэла яз гъисабзавач. Им хъайитIа, пис тушир, хъсан яз гъисабзавай сунна я.

Азандин гафар агъадихъ галай теьгерда кIелда:

Аллагъу акбар (4 сеф.)

Ашгъаду алля илягъа илля-л-Лагъ (2 сеф.)

Ашгъаду анна Мугъаммадарр-Расулюллагъ (2 сеф.)

ХIаййя гIаля-с-алягъ (2 сеф.)

ХIаййя гIаля-ль-фаляхI (2 сеф.)

Аллагъу акбар (2 сеф.)

Ля илягъа илля-л-Лагъ (1 сеф.)

Таржума:

Аллагъ виридалай Чехи я (4 сеф.)

За Аллагъдилаи гъейри маса гъуцар авач авачирдан гъакъиндай шагъидвал ийизва (2 сеф.)

За Мугъаммад Аллагъдин Расул тирдан гъакъиндай шагъидвал ийизва (2 сеф.)

КапI ийиз гъерекат (2 сеф.)

Агалкъунихъ алад (2 сеф.)

Аллагъ виридалай Чехи я (2 сеф.)

Аллагъдилаи гъейри маса гъуцар авач (1 сеф.)

КЪЕЙД: экуьнин кIунин вилик азан кIелдайла "ХIаййя гIаля-ль-фаляхI"-динни "Аллагъу акбар" гафарин арада 2 сеферда агъадихъ галай гафар кIелда:

"Ассалату хайрум-м-мина-н-навм".

"КапI ахварилайни хъсан я".

Азан куьтягъайдалай гуьгъуьниз Мугъаммад Пайгъамбардиз хийир дуьа агъадихъ галай теьгерда кIелда:

"Аллагъумма салли гIаля МухIаммадин ва гIаля али МухIаммад. Аллагъума рабба гъазигъи-д-дагIвати-т-таммати вас-с-саляти-ль-къаимати ати МухIаммадани-ль-василята ва-ль-фадзията вабIасгъу макъама-м-махIмудани-л-лязи вагIадтагъ".

Я Аллагъ, Мугъаммад Пайгъамбардиз ва адан хизандиз хийир-дуьа ая. Я Аллагъ, гъазур жезвай кIунин эвер гунин иеси!

Мугъаммадаз Жен-нетда виридалайни виниз тир дережа "Васила" ва Вуна адаз хиве къур лайих-лу чка (фикирда Къия-матдин юкъуз мусурманриз куьмек гун ва гъабурун те-реф хуьн патал акъваздай чка "Макъаму Магъмуд" ава) це.

Азан куьтягъна ва винидихъ галай дуьа кIелайдалай гуьгъуьниз "раватиб" (суннатдин капI) авунин эгечIда, ахпа ферз яз ийизвай капI башламишдалди вилик икъамат (ферз тир капI малумарун) кIелда. Адан гафарни агъадихъ галайбур я:

"Аллагъу Акбар, Аллагъу Акбар, ашгъаду алля илягъа илля-л-Лагъ, ашгъаду анна МухIаммадар-Расулю-л-Лагъ, хIаййя гIаля-с-саляти хIаййя гIаля-ль-фаляхI, къад къамати-с-саляту къад къамати-с-салягъ, Аллагъу Акбар, Аллагъу акбар, ля илягъа илля-л-Лагъ".

Аллагъ виридалай Чехи я (2 сеф.). За Аллагъдилаи гъейри маса гъуцар авач лагъана шагъидвал ийизва. За Мугъаммад Аллагъдин Расул я лагъана шагъидвалзава. КапI ийиз гъерекат. Агалкъунихъ алад. Гила капI ийиз къарагъ (2 сеф.), Аллагъ виридалай Чехи я (2 сеф.). Аллагъдилаи гъейри маса гъуцар авайди туш.

Икъамат куьтягъайдалай гуьгъуьниз ферз тир капI авунин эгечIда. Дишегълийри азан кIелун герек туш, амма икъамат кIелун гъабурузни мес-лят къалурзава.

КЪЕЙД: Азан сабурулдаказ, ван акъудна (къевиз), гъар са предложенидин эхирда ара атIуз кIелда; Икъамат лагъайтIа, ара атIунар авачиз фад-фад кIелун хъсан я.

ЭКУЬНИН КАПИ - 2 РЕКЯТ

Чин Къабедихъ элкъурна, гъазур яз, чна хиялар ният ийизва: **"Ният ийизва за ферз тир экуьнин 2 рекятдин капI ада авуниз Аллагъ патал".**

Ният авун им капI патал еке мет-леб авай фикиррин, руьгъдин акт я. Ада гъакъикъи ва тайин характер гуз-ва. Ният капI авуна куьтягъдалди деги-шарна виже къведач.

Чна мад сеферда къейд ийизва. Ният им акъуддин кар я, гъаниз килиг-на, ам акъудна (ван алаз) лугъунин чарасузвал авач. Жува жувак ният авун бес я, анжах жуваз ван къведайвал кIелайтIа хъсан я.

Пайгъамбарди ☪ лагъана: **"Амалар ниятдиз килигна тайинарда, гъар садав вичин ниятдиз килигна агакъда".**

Руьгъдин (къенепатан) гъазурвал (тупламишвал) фикирда къуна, хиял-рай ният тестикъаруналди гъилер (капашар Къабедихъ элкъурнаулди)

япарин де-режадиз хкажна такбир (1шикил) кIелзава:

Аллагъу акбар!

Ахпа къве гъилни авадарна ва пицинилай винихъ, са гIимил чапла патахъ руфунал эцигда. Гъа са вахтунда эрчи гъили чапла гъилин цIум къада (2шикилда къалурнавайвал).

Ахпа "Альстифтагъ дуьа" кIелда:

"Важжагъту важгъия ли-л-ляззи фатIарас-самавати ва-ль-арза хIанифан муслиман ва ма ана мина-ль-мушрикин. Инна-с-салати ва ну-суки ва махIаяя ва мамати ли-л-Лагъи рабби-ль-гIаламина, ла шарика лагъу ва бизалика умирту ва ана мина-ль-муслимин".

Маса динар, идеяр ва къурулушар гадарна, рикIин сидкъидай муьтIуьгъ яз за жуван чин ЧилерЦавар арадал гъайи-дахъ элкъурзава. Зун гъаф аллагъар ава лугъузвайбурукай туш. За ийизвай капI, зи ибадат, зи уьмуьр ва зи кьиникъни вири дуьньядин Ребби тир Аллагъди халкъна, Вичихъ тай авачир. Заз гъакI эмирнава ва зун мусурманрин жергедай я.

Ахпа "ФатихIа" кIелдалди вилик лугъуда:

"АгIузу би-л-Лагъи мина-ш-шайтIани-р-ражим".

"Лянет хъйи шейтIандал расалмиш тахъун патал зун Аллагъдихъ элкъевезва.

КЪЕЙД: "Альстифтагъ" дуьа анжах сад лагъай рекятда кIелзавайди я.

Ахпа "ФатихIа" («Альгъам») ва Къуръандай маса сураяр, аятар кIелда.

КЪЕЙД: Пак Къуръандин аятар маса чIаларин гъарфаралди транскрипция авун къадагъа тирвилай чна абур ина гузвач. Куьне абур арабдалди кIелиз жезвай инсанривай (хуьруьн имамдивай) чира.

«ФатихIат» ва сура сабурувилелди, гъар са аятдилай гуьгъуьниз ара атIуналди кIелда.

Гуьгъуьнлай рукуь ийида, яни гъилер япарин дережада аваз (1-шикилда къалурнавайвал) хкажда ва "Аллагъу акбар" лугъуналди юкь агъузана, кIвачер тик къуна гъилер метIера акIурда (3-шикил).

Гъа и гъалда аваз пуд сеферда икI лугъузва:

"СубхIана раббия-ль-гIазим ва бихIамдигъи"

Зи Чехи Аллагъ пак я ва Гъадаз шукурзава.

Ахпа «ИгIтидаль» ийида, яни гъилер япарин дережада аваз хкажна икI лугъуда:

"СамигIа-л-Лагъу лиман хIамидагъ" Аллагъдиз вичиз шукур авур касдин ван атана (адаз и кардай суваб гуда).

Гила сифте къилин гъалда гъилер авадарна (4-шикил) ахъваз хъйида ва ихътин гафар кIелда:

"Раббана ляка-ль-хIамду"

Я Аллагъ Ваз шукур хъурай.

Гила Сужуд, яни чилин икрам ийида. "Аллагъу акбар" лугъуналди пел чилик къада. Сужуддин вахтунда бедендин 7 пай (пел, къве гъилин капар, метIер ва къве кIвачин тупIарни (кIвенкIвер) Къибледихъ элкъуруналди) капI ийидайла экъянавай шейинихъ (халича ва я маса шей) галукуьун чарасуз я. (5-шикилдиз килиг).

Сужуддин гъалда авайла пуд сеферда икI лугъуда:

"СубхIана раббия-ль-агIля ва бихIамдигъи"

Зи Рабби пак я ва Гъадаз шукурзава.

МетIерал ахъвазун давамаруналди ва "Аллагъу акбар" лугъуналди юкь хкажна, дуьз акъваз хъйида. И вахтунда чапла кIвачин кIан хъалчак-дик кутада, маса гафаралди лугъун хъайитIа, чапла кIвачин кIан кIаник кутуна ацукъда; эрчи кIвач лагъайтIа, сужуддин вахтунда авай теьгерда, яни тупIар Къибледихъ элкъурна амаз тада.

Гъа икI ацукъна, агъадихъ галай гафар лугъуда:

"Рабби-гъфирли вархIамни вад-журни варфагIни варзукъни ва гIафини".

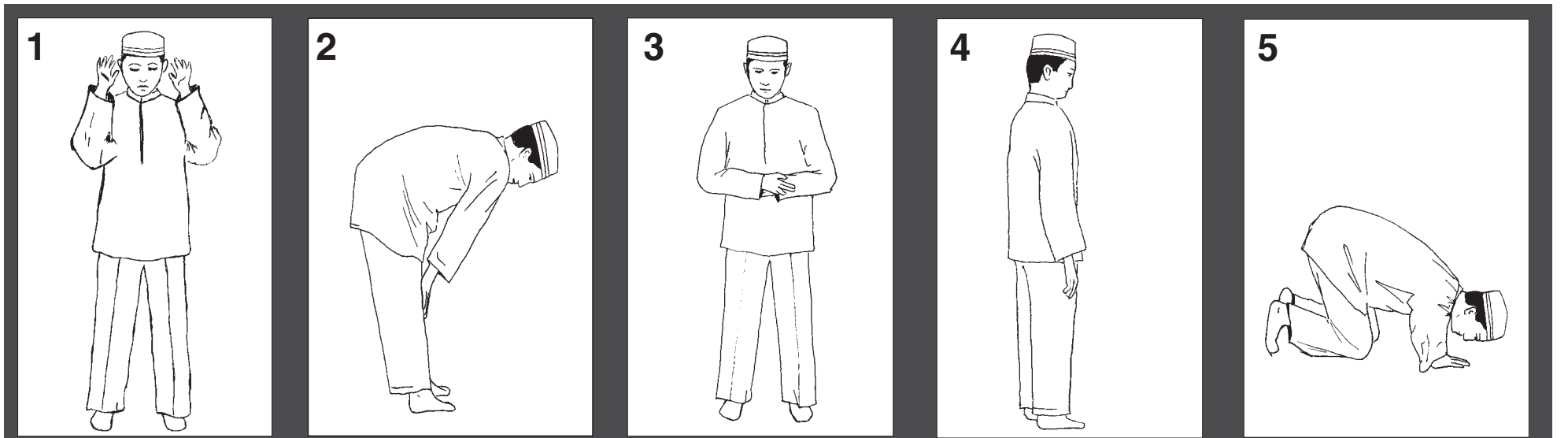
Я Рабби, зи гунагърилай гъил къачу, зун патал мергъяматлу хъухъ, зун мягъкемара, зи дережа хкаж, аз ризкъи це, зун сагълам ая.

"Аллагъу Акбар" лугъуналди мад сужуддин къайдада ахъвазда ва сужуддин вахтунда лагъай гафар тикрарда.

Инал са рекят къиллякъбилиз куьтягъ жезва. Ахпа "Аллагъу Акбар" лугъуналди къвед лагъай рекят бегъемарун патал мад кIвачел къарагъда (2-шикил).

КЪЕЙД: Виликди алгъидайла (рукугI), тик акъваз хъйидайла (игIтидал), къве сужуддин вахтунда, ва къве сужуддин арадани 1-2 секунда ял ягъун (акъвазун, яни "пауза") чарасуз я. И ял агъуниз "Тумагънинат" лугъуда. Эгер кIунал алайда винидихъ лагъанвай чкайра къасухдай "тумагънинат" ахъайитIа, капI чIур жезва (хкатзава). Гъавилай ам цIийи къилелай хъувун лазим я. Эгер и гъалагI рикелдай алатна ахъайнавайз хъайитIа, гъанал (рикелдай алаатай чкадал) хтана давамар хъувуна кIанда.

КъатI ама

Пайгъамбаррин тарихдай

Якъубакайни Юсуфакай عليه السلام куьруь риваят

Саид Афанди АЛЬ-ЧИРКАВИ

Эвел – алатай нумрайра

Юсуф عليه السلام амачирдакай ван хъайи Якъуб عليه السلام хажалатди къунваз вич-вичивай квахъна. Вич-вичел хтайла ада лагъана: «Фа сабрун жамиль» (Сабур гуьзел шей я) ва абурун таб Аллагъдал эхтибарна. Ада жанавурдиз эвер гана ва Аллагъдивай ам члалал гъун тлалабна. Ва Аллагъдини адан тлалабун къилиз акъудна. Жанавурди Аллагъдин тларацелди къин къуна лагъана хъи, бес вич Юсуфав عليه السلام гъич мукъвани агатнач ва алава хъувуна: «Пайгъамбаррин беден Аллагъди чаз гъарнавайди я». Якъуба عليه السلام адавай хабар къуна: «Юсуфал عليه السلام чан аламани?» Жанавурди жаваб гана: «Зун гъибетчи ва аяндар туш».

Гъикмет галачир вакъияяр авайди туш. Къуръанда хийир авачир риваятарни авач. Акъазвайвал, Якъубан عليه السلام тек са гафуни «Заз ам жанавурди куклварунихъай кичле я» - адан къилел бедбахтвал гъана.

И вахтунда Юсуф عليه السلام гадарнавай къуйда авай укълуь яд шириндаз элкъвена ва адакай ам патал тлуьн хъана. Юсуф عليه السلام къуйда пуд, къуд юкъуз къван амукъна. Вири и вахтунда ам Жабраил عليه السلام малаикди хуьзвай. Халикъди Ибрагъим عليه السلام цлун къене гъикл къутармишнатла, гъакл Юсуфни عليه السلام цин винел акъалтнавай къванцин къумекдалди къутармишна. Къуйдин деринвилел къуд виш юкл алай. Агакънавайвал, ам Нуьгъ عليه السلام пайгъамбардин хва Сама эгъуьнайди тир. Рекъе авайбуру анай яд къачудай. Идакай «Бадаи-з-зугъур» тлвар алай ктабда кхъенва.

Гуьгъунин юкъуз стхаяр адал чан аламатла килигиз атана ва адал чан аламайди чир хъайила, къванер гадарунин меслят авуна. Амма Ягъуза абур тагъкимарна вичи вири бубадиз ахъайда лагъана ва абур Юсуфак عليه السلام къанач, къулухъ элкъвена хъфена.

Рекъе-хуле авай са касди къуйдай яд къачун къетла. Юсуфа عليه السلام гадарнавай, яд къачудай жем гилигнавай еб къевиз къуна ва анай экъена. Сеферчидиз ам акурла, гзаф шад хъана

ва вичин юлдашрив агакъарна. Ада вичиз и гада къуйдай жагъанвайдакай садазни лагъанач ва ам багъишнавайди я лагъана.

Ягъуз Юсуфаз عليه السلام тлуьн гваз атайла адаз ам къуйдай жагъанач, ва Ягъуз гъавурда акъурвал, ам сеферчийри чпихъ галаз тухвана.

Ягъуз вичин стхаярни галаз Юсуфан عليه السلام суракъдиз рекъе гъатна. Сеферчийр лагъайтла, Египетдай тир, гъа ина абурухъ галаз стхайриз Юсуф عليه السلام жагъана. Абуру сеферчийрикай гъакъикъат чънуьхна ва лагъана хъи, ам катнавай лукл я. Малика (Юсуфаз عليه السلام къуйдай экъечиз къумек гайи касдин тлвар гъа ик тир) ам вичиз маса гун тлалабна ва абурни рази хъана. Гъикл ятлани са сеферда Юсуф عليه السلام вичиз гуьзгудай килигайла, адан рикляй хиял фенай, нагагъ ам лукл яз хъанайтла, ам гъич садавайни пуддихъ маса къачуз жедачир, гъикл хъи адан къимет акъван члехи тир. Аллагъди жувалай жув рази хъун гъич къабул тийидай кар я ва гъавилай ам катнавай луклраз тешпигъна стхайривай къиметсуз маса гуз туна.

Мадни тикрар хъийизва, пайгъамбарриз гунагъар хас туш, абур пайгъамбаррив авач, абур маъсумар (гунагъривай хвенвайбуру) я, абурун амалар ва крар анжах инсанар патал негижа хкудзавай крар я.

Египетдиз агакъайла Юсуфал عليه السلام багъа парталар алуқла ва безекар акална, адан гуьрчег чин акур гъар сад яраб им инсан ятла лагъана, шаклу яз амукъдай. Маликаз ам маса гуз клан хъана ва адаз хъсандиз чизвай гъикъван къимет лагъайтлани ада Юсуфахъ عليه السلام гъакъван къачудайди. Адахъ акъван гимиш, миск (атирар), ипек гудай хъи, гъикъван Юсуфай عليه السلام вичяй къевезатла. Ам Египетдин пачагъдин визирди маса къачуна ва адан квалла Юсуф عليه السلام ирид йисуз яшаммиш хъана. Ам югъ-къандивай гуьрчег жезвай ва анжах ацлай вацраз тешпигъ гъиз жедай. И визирдин тлвар Къитфир тир, инсанри адаз Азиз лугъузвай ва Азизахъ Зулайха тлвар алай паб авай. Юсуфан عليه السلام

гуьрчегвили Зулайхадин бейни члурна. Юсуф عليه السلام лагъайтла Зулайхадивай яргъаз акъваззавай, гъикл хъи, Халикъди адан гъакъиндай члугъазвай къайгъударвили ам хуьзвай. Адан вилик тупар жакъвазвай бубадин къамат акъвазна. (Маса риваятни ава, гуя адан вилик акъвазай бубади адан хур яна). Жибрилди عليه السلام Зулайхадин суьгъурда гъат тавун патал ам инанмишарна, ик тавуртла Аллагъди ам вичин пайгъамбаррин сиягъдикай хкудда лагъана. Зулайхадиз ам рекъелай алудиз клан хъайила, Юсуф عليه السلام экъечла. Амма Зулайхади адал алай перем къулухъай къуна ва къазунна. Азизаз абур гъа и декъикъада акуна, амма Сад тир Аллагъди адаз сабур, жува-жув хуьнин гъиссер гана. Къепиник къвай ирид йикъан аялди (Зулайхадихъ аялар авачир ам адан халадин аял тир) Азизахъ элкъвена лагъана: «Юсуф гъахъ яни, тахъайтла Зулайха чирун патахъай къазуннавай перемдиз фикир це». Перем къулухъай къазуннавайди акурла Азизаз Зулайхадин иблисвал чир хъана ва Аллагъдин къумекдалди Юсуфан عليه السلام михъи-

вилихъ ягъуна. Амма дишегълидин фендигарвал зурба я ва адаз гъар гъикл хъайитлани Юсуфан عليه السلام къиле тахсир тваз кланзавай.

Сад тир Аллагъдин къумекдалди Азиз гъавурда акъуна хъи, Юсуф عليه السلام вичин вилик михъи я. Амма Зулайхадин рикле чънуьх хъанвай Юсуфан عليه السلام гъакъиндай сирлу муьгъуббат туьхвенвачир. И вакъиайдай къулухъ дишегълияр адакай члурукла рахаз эгечла. Вичиз Юсуф عليه السلام клан хъун себеб яз адакай дишегълияр пис рахазвайдакай Зулайхадиз чир хъайила, вири визиррин папар кватла абуров Юсуф عليه السلام атайла лимонар атлун патахъай члуклулар вугана ва абур Юсуфаз عليه السلام це лагъана. Юсуфаз عليه السلام лагъайтла, атанвай дишегълийрин виликай фин эмирна. Ам ипекдин парталар ва багъа къванерив члагурнавай таж алаз абурун виликай фейила, вири дишегълийрин кенеф элкъвена. Абур шаклу хъана, им инсан яни, тахъайтла малаик

лугъуз. Яхцлур дишегълидикай клуьд дишегълиди лимонрин паталай чпи чпин гъилер атлана къена.

Ахпа Зулейхади Юсуфаз عليه السلام кичлерар гана лагъана, нагагъ адан ният къилиз акъуд тавуртла, Юсуф عليه السلام зиндандиз гадарда. Юсуфа عليه السلام Аллагъдивай и фендигар дишегълидикай вич хуьн тлалабна. Ада вич ихътин дишегълидин чилина гъатдалди ва Аллагъдин ажугъдик акатдалди дустагъда хуьн хъсан яз гъисабна. Фитнеди къалабулухъ кутунвай Зулайхадин гуьлуь Юсуф عليه السلام дустагъда тун къетла. Зулайхадикайни дишегълийрикай риваят къундарма ваь, Къуръанда лагъанвай гъакъикъат я.

Аллагъдин гафар гъакланбур ваь, чаз ийизвай тагъким авун ва хийир гун я. Кенеф квахънавайбурукай шариатди гъич са затлани истемешзавач. Амма вич-вичел алай, акъл гвай касдивай Шариатди къанунар къилиз акъудун истемешзавайди я.

Нагагъ инсан са къунин есирда гъатнаватла, адавай маса са къуникайни мад фикир ийиз хъжедач. Юсуфан عليه السلام гуьрчегвили есирда гъатай дишегълийри чпин гъилер атлудайла тларвал гъисснач. Кваллиз хтайлани и дишегълийри Юсуфаз عليه السلام эвер гудай, гъатта абурун гуьлери абур гатазвайтлани адан тлвар тикрарзавай. Къуръанда лугъузвайвал, инсандин гъакъиндай кланвал икъван члехиди хъайила, бес валидиз Аллагъ клан хъунин гъиссер гъихътин гужлубур хуьн лазим я, вичин вилик вири рикелай алатзавай къайдадин.

Юсуф عليه السلام дустагъ авурла, Зулайха михъиз гъалдай фена зайиф хъана. Пуьн, хуьн тийизвай ам чан алай мейитдиз ухшар тир. Юсуфаз عليه السلام вич дустагъда авайдакай гъич хабарни авачир, яни са четинвални авачир. Ара физ адан патав Жабраил عليه السلام малаик къевезвай ва ада адакай пачагъ жедайди лугъузвай. Са сеферда ада Юсуфаз عليه السلام Женнетдин гевгъер гъана ва ам туькъуьниз туна, идалай къулухъ Юсуфа عليه السلام ахарриз баянар гуз эгечла. Гъа ик, дустагънавайбурун арада ам генани машгъур хъана. Адахъ инсанар дуьз рекел гъидай, меслят гудай бажарагъ, алакьунар авай.

Раян тлвар алай Египетдин пачагъдихъ Йеменда адал пехилвалзавай душман авай. Ада пачагъдиз яд гъизвай ва тлуьн гъазурзавай къве къаравушдихъ галаз гаф садна гъазурнавай тлуьник агъу кутун патахъай ва идахъ абуроз еке девлетар хиве къуна. Луклари, къаравушри лагъайтла, чпин нефсинин къативилай сададалай арзаяр гуз хъана. Ашпазди падишагъдиз лагъана хъи, бес вичиз хуьн гъиз-

вай касдиз ам зегъерламишиз кланзава. Хуьн гъизвай касди лагъайтла, ашпаздиз тлуьник кутуна ам зегъерламишиз кланзавайдакай падишагъдиз лагъана. Ик абур сада муькуьд маса гана ва пачагъдини абур къведни дустагъ авуна. Ик абур Юсуфахъ عليه السلام галаз санал дустагъда гъатна ва ина таниш хъана. Яд гъизвайдаз са сеферда ахварай акуна бес ада пачагъдиз узьумрикай авунвай хъвадай шей гъана. Идакай ада Юсуфаз عليه السلام суьгъбет авурла, Юсуфа عليه السلام адан ахарриз баян гана – ам и мукъвара азадда. Ик хуьнни авуна.

Юсуфал عليه السلام хуььрез клан хъайи ашпазди вичиз такур ахарикай адаз суьгъбетна: «Заз ахварай зи къилел чранвай тлуьн къушари гъикл незватла акуна». Юсуфа عليه السلام адан ахарриз баян гана: «Вун азад ийида, амма таргъаждиз акъудда ва ви мефтлер нуьквери неда». И баянди ашпаздин риклин къарай атлана, ада лагъана хъи, бес и ахар ада вичи туькълурнавайди я. Амма Юсуфа عليه السلام лагъана, гъар гъикл хъайитла им адан уьмуьрда жеда. Ва пуд лагъай юкъуз ашпаз дустагъдай ахъайна ва Юсуфа عليه السلام лагъайвал хуьнни авуна. Идалай къулухъ пачагъди къарар акъудна, вичин яд гъизвай лукл азад авун патахъай ва адаз багъишна ам вичин кваллахдал эхцигна.

Юсуфа عليه السلام адавай пачагъдиз тахсир квачир жегъил дустагъда тунвайдакай хабар це лагъана тлалабна. Аллагъдини ада вичелай гъейри масадак умуд кутунай ам жазаламишна ва Юсуф мадни ирид йисуз дустагъда амукъна, яни «узкурни» - «зун рикел хуьхъ» лугъудай гафуна гъикъван гъарфар аватла, гъакъван йисарин къене дустагъда туна. Къуръанда масадавай къумек тлалабун къадагъа ийизвай аят авач, амма гъар са мусурмандин рикел хуьн лазим я, Халикъ себебар арадал гъизвайди я ва анжах Адавай четин вахтунда къумек гуз, рехъ жагъурриз, къевяй акъудиз жезва. Ада вичин лукларин гъерекатар къиле тухузва, месела, садавай Ада тлалабиз тазва, масадавай къумек гуз. Гузвайдини, тлалабзавайдини – абур къведни къуватсуз, такъатсуз я, гъикл хъи, чпин ниятар абур анжах Халикъдин къумекдалди къилиз акъудзава. Ва гъавилай, гъакъикъатдани, вири анжах Аллагъдин къумекдалди къиле физва. Аллагъдилай гъейри, инсанди мад са ник ятлани умуд кутун къадагъа, гъарам кар я. Аллагъди гъавилай инсан такъатсуз тирди тестикун патал Къуръанда аят къалурна, Юсуф عليه السلام мисал яз гъана. Нин къиле тамам акъл аватла, ада Аллагъдиз маса са затлани тешпигъ гъидач.

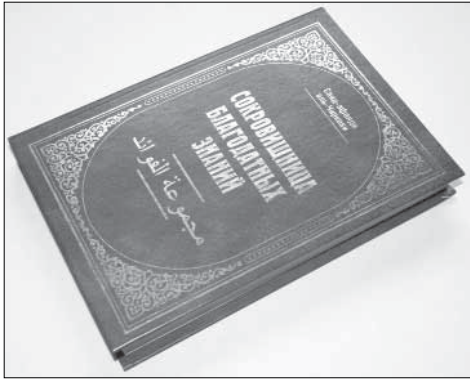
Къатла ама

Квекай виридалайни хъсанди вичин папахъ галаз хъсан рафтарвал ийизвайди я (Гъадис)

Къиметлу чирвилерин хазина

Саид Афанди АЛЬ-ЧИРКАВИ

Эвел – алатай нумрайра

Садакья низ гайитла хъсан я?

Гузвай садакьядихъ авай къиметлувал ва хийирдикай тийижар са касни авач жеде. Ци цай гьикл секинарзаватла, гьикл садакьяди Аллагъдин ажугълувал алудзава ва бедбахтвилавай яргъа ийизва. Садакья чаз ва чун хъсандиз чидайбуруз гун виридалайни хъсан я, гьаклни чи куьмекдихъ вил галайбуруз: къуни-къуншийриз, мукъва-къилийриз, гьатта ам яргъара аватлани, муьгътеж тирбуруз ва етимриз. Лугъудайвал виридалайни хъсан садакья – им жуван хизандин патахъай гузвайди я. Месела, гьа ихътин амай хизанар патални ам гун ферз я. Алава къулайвилер тешкилун сунна яз гьисабзава. Алимрин са дестеди гьисабзавайвал, яргъал сиягъатрай хкведайла (сафар) виридалайни хъсан, садакья, къуй абур ширинлухар ва я аялрин нинияр хъурай -им жуван паб, аял патал са шей къачуна абур шадвал багъишун я. Са сеферда са итим Пайгъамбардин ﷺ патав атана ва лагъана: «За са чехи гунагъ авунва». Пайгъамбарди ﷺ адавай вуч гунагъ авунва лагъана хабар къурла, ада жаваб гана бес идакай лугъуз вичиз уганмиш, регъуь я. Вичин суал са шумудра тикрар хъувуна ва адаз тайин жаваб жагъун тавур Пайгъамбарди ﷺ итим рахкур хъувуна ва адан гуьгъуьниз лагъана: «Ваз ихътин гунагъ ийиз Аллагъдихъ ай вучиз регъуь хъанач, гьатта ам заз лугъуз регъуь хъайила?» И кас хъфейдалай къулухъ Жабраил малаик атана ва Пайгъамбарди ﷺ лагъана: «И кас вичин гунагърилай гьил къачун тлалабнавайди тир». Пайгъамбарди ﷺ хабар къуна: «Адан гунагъ квекай ибарат я?» Жибрилли адан суалдиз жаваб гайидалай къулухъ алава хъувуна: «А касдихъ гъвечи аялар ава ва абур са квел ятлани шад авун, им адан гунагърилай гьил къачудай кар я». Аялриз шадвал гъуналди гьил къачуз жедай хътин гунагъарни ава. Азаб-азият гунилайни гьил къачуз жедай гунагъар ава, яни гьалалдин мал-девлет хизан паталди къазанмишуналдини.

Са сеферда Айшади (+) вичиз лукл дишегъли къачуна. Жабраил малаикди Пайгъамбардин ﷺ къилив атана адаз эмирна, и лукл дишегъли азад авун патахъай ва рекъени адаз недай хумравар гун истемешна. Фидай рекъе лукл дишегълиди хумравдиз клас яна, рекъел тлалабзавайди акурла адав вичив гвай хумраврикай сад гана. Жабраил Пайгъамбардин ﷺ патав хтана ва лагъана: «А лукл дишегъли элкъвена хкваш: вичи гайи хумравдин са паюни ам женнетегъли авунва».

Садакья муькъвер, рекъер, яд тухун патал ва мисклинар патал гун хъсан я. Маса гафаралди лугъун хъайитла, ам гзаф къиметлу ва инсанди вич паталди

суваб къачудай терефдихъ пагъайтла хъсан кар жеда. Амма чи девирда виридалайни хъсан кар мутаалимар, медресада клелзавайбур патал гун хъсан кар яз гьисабзава, гьикл хьи, алай девирда чун ахътинбурухъ муьгътеж я. Абуруз гайи садакьядай сувабар ирид виш сеферда артухарна гузва. Ихътин мутаалимар (клелзавайбур) тахъайтла, алимар жедач, общество ва динар чклда. Чпиз куьмек гана кланзавайбур, зал гьалтайтла, тилмизарар ва абуроз илим чирзавай муаллимар, алимар я. Абур диндин илим чеб патал виридалайни хъсанди яз гьисабнавай ксар я ва и дуьньядин девлетрихъ галтуг тийизвайбурун жергеда ава, чпиз гайи тлимилдални рази жезва. Инал чна лагъайвал садакья гана кланзавайбурукай (табаруь) я.

Рамазандин вацра сив хуьн алатайла гузвай закятдикайни садкъадикай. Гьа ибурухъ галаз барабар яз виридалайни садакья акъатуниз лайихлубур мутаалимар я, акъулбалугъ хъан

вайбур ва чпи обществодиз са хийир гудайдахъ инанмишбур. Исламдин илимар къачузвайбурукай – тилмизаррикайни, абуроз тарсар гузвай алимиркай ва абуроз гана клани куьмекдикай сагъ са ктабар кхьинин лайихлувал ава. Амма, иншаллагъ, инал лагъанвайди, къейднавайди бес я.

Папавай гуьлуьн ихтияр авачиз садакья гуз жедали?

Папаз гуьлуьн эменнидикай ва я абур санал клватгнавай девлетдикай адан ихтияр авачиз садакья гудай ихтияр авач. Эгер гуьлуьн ихтияр авачиз садакья гайитла, саваб гьа гуьлуьз вичиз жеда, папа лагъайтла гунагъ кар авурдай жеда. Эгер папахъ гуьлелай аслу тушир вичин такъатар аваз хъайитла, месела, пенсия, вацран мажиб ва гьа ик мад абур адавай, гуьлуьвай ихтияр къачун тавуна, гьа вичиз кландайвал ишлемишиз жеда. Чи дуьшуьшда ихтилат эменнидик акат тийизвай куьлуь-шуьлуьйрикай (спичкаяр, керосин, къел) физва. Ахътин шейэр гуьлуьн ихтияр авачизни гуз жеда.

Дишегълиди гуьлуьн клвалин ва ана авай шейэрин гьакъиндай жавабдарвал тухузва. Къияматдин юкгуз адавай вичи гуьлуьн клвал ва адан эменни гьикл хвена лагъана хабар къада.

Пайгъамбардин ﷺ асгъаб ва имидин гада Алиди лугъудай: «Инсандин бахтлувал вад кардилай аслу я: папан муьгъуьгъвилелай, иманлу аялрилай, мусурманрин Аллагъдикай кичле хъунилай, хъсан къуншийрилай ва жув яшаммиш жезвай чкада яшаммиш хъу

нин такъатар хъунилай». Анжах Аллагъ-Таалади вичи бахтлу авунвай кас и вад шартлунини иесияр жеда.

Са бязи дуьшуьшра вич гатадай тлвал папа вичи гуьлуьн гьиле твазва. Гьа и тлвалуналди гатуниз лайихлу тежедайвал авунилай дишегълийриз хъсан дарман авач. Гуьлуьхъ галаз гуьжетар ийидалди папаз фараондиз муьгъуьгъ хъунай Асиятаз Аллагъди ﷻ гайи дережадиз фикир гайитла хъсан я. Эгер ички хъвазвай итимдихъ галаз гуьжетар авуртла. хзан чуклун мумкин я, нетижада аяларни къилел кас аламачиз амуькда. Папа вич гуьлелай рази яз хъайитла адаз гуьрмет ийиз, амай вахтара тийиз хъана кландач. Адахъ гелкъведайла папа Аллагъдихъ ﷻ элкъвена риклин сидкъидай лагъана кланда: «Я Аллагъ! Ваз ам аквазва ва адан ахлакъдикайни Ваз хабар ава. Зун адахъ зун адалай рази я лугъуз гелкъвезвач. Я Аллагъ! Зун адахъ папа вичин гуьлуьн вилик вичин буржи къилиз акъудна кланда лугъудай Ви

къван?

1954-55 - йисара, зи церид йис тирла, Сивух хуьре за хипер хуьзвай. Сивухвиар гьа вахтунда Чечнядиз куьч хъанвай. Сивуха чпин хипер хуьн патал абуроз чубандихъ галаз са йисан икьрар кутлунзавай. Са йисуз чпин хипер хуьнай абуроз чубандиз цлуругуд хеб гузвай. Икьрардал асаслу яз, са йисуз чубанвал авуна зун элкъвена жуван клвализ хтана. Гьа вахтунда, заз чиз, чубандихъ галаз гьахъ-гьисаб ва гуьрмет авунин карда сивухвиар хътин адалатлу ксар авачир жеде. Жуваз атай хиперикай муьжуьд за хуьруьн суьруьдик яна. Гьа вахтунда зун армиядиз къуллугъиз физ гьазур жезвай. Гьа йисара чи Чиркейда члехи алим ва факъигъ Якъубан хва Гьажи яшаммиш жезвай. Чи арада гьамиша хъсан алакьяр авай. Са сеферда, ам чи клвализ атайла, за адавай хабар къуна: «Гьажи, заз сивухвиар мажиб яз ганвай муьжуьд хеб ава. Эгер зун къейитла, абур туклуна садакья яз пайиз жедали?». Ада им жедай кар туш лагъана жаваб гана. Заз и кар залан хъана ва за мад хабар къуна: «Эгер за са йисуз икьрардал клвалахна къачунвай хипер гьарам ятла, гьалалди къазанмишун патал мад зун гьиниз фида?». Гьажиди, са тлимил фикирна, лагъана: «Ихтияр ава, эгер мад вахъ са шейни авачтла». И гафарилай къулухъ зун секин хъана.

Гьа вахтунда зун жуван жегъилвални авамвал себеб яз заз гайи жавабдин манадин гъавурда гьатначир. Амма гуьгъуьнай заз и жавабдай еке гьикмет жагъана. Масабурвай къакъуднавай гьатта чпел иесийри эцигнавай лишанарни аламай хипер туклуна садакьядиз гьикл гуз жедай? Амма гьа вахтунда за члугъур зегъметдиз килигна, вахтар четинбур хъуниз килигна Гьажиди заз ихтияр ганай.

Эгер са нихъ ятлани пенсиядин пулунилайни михъи пул аватла, гьа пул къуй садакьядиз ишлемишрай. Пенсия веси ийиз ихтияр авач лугъузвайбуруз уьмуьрдани гьалалвилелди къазанмишнавайдалай гьейри маса такъатар ишлемиш тийидайди чизвач. «Чан аламаз ихтияр ава, къейидалай къулухъ –ва» лугъудай принцип алимдихъ галаз къадайди туш.

Пенсия фид къачун патал документар къалп ийизвайбуру государстводин пул чуьнуьхзава. Абуруз государстводин эменнидиз гьил яргъи авурбуруз къвезвай гунагъ ава.

Инсанрин арада гьалал пул веси авун патал чара ийиз, гьарам квай пул гьар йикъан игътияжра ишлемишун адет хъанва. Гьакъикъатда лагъайтла, им къадагъа авунвай кар я. Гьалал шей амай къван гьам ишлемишна кланда. Ам куьтягъ хъайила, ахпа килигна кланда. Гьалалди жагъурдай мумкинвал эсиллагъ тахъайтла, шак алайди ишлемишдай ихтияр ава. Эгер гьамни куьтягъ хъана, са чарани амачиз хъайитла, къадагъа авунвайди (гьарам) ишлемишда, вични инсан гишила кьин тавун патал гьикъван герек къвезватла, гьакъван. Са гафуналди, инсан гьикл клантлани гьалал такъатар жагъуриз мажбур я, вучиз лагъайтла хъсан крар гьалал шей ишлемишунин нетижа я. Хъсан крарин, дуьз ахлакъдин ва Аллагъ-Тааладиз риклин сидкъидай ибадат авунин диб гьалалвилелди къазанмишнавай такъатар я.

КъамтI ама

Бахт – шейх килигунин тегьерга ава!

гьик хь, абуру тестикъзавайвал: «Муъридди гьакъикъатдин дережайрилай алаатайла регъятвилер къачун хъайитла, ада идалди вичи Аллагъдиз   ганвай хиве къун ч урда».

Тарикъатдин рекъел алайдахъ четинвилер алуддай руьгъдин мягкемвал хъана к анда ва начагъвилер, муьгътежвилер, хажалатар атайла и рекъелай эляч на к андач. Зайиф тахъун патахъай жув ак  гъазурун лазим я хь, нагагъ четинвилер гьалтайтла, я туш хь, вичяй эьгеч дай мумкинвал таквазвай хьтин гьалариз аватайтла, ажуввал къалур тавун. Гзафни гзаф муъриддин къилел ихьтин дуьшуьшар къевезва: тарикъатдин рекъиз гьахъиз гат умнавайла адахъай элкъвена къунвай ксар яргъа жез эгеч зава, буюьгтен-

дик кутазава, таб ихтилатар ийизва. И вахтунда шайтанди рекъелай алудун патал адаз лугъуда: «Шумуд йис тир вун и рекъихъ муьгътеж тушиз ва вири и йисара инсанар вакай анжах хъсан патахъай рахаз хъанай ва вун патал гунагъдик акат тавуна хъиз!» Муъриддини шайтандин ихьтин келимайрихъ яб акална вичи хиве къунвайди ч урзава ва тарикъат тазва, идахъ галаз сад хъиз ам неинки тарикъат патал лазимсузди жезва, гьак ни маса крар патални. Гъавилай муърид тарикъатдал мягкем хъана к анда ва вич алай ахтармишзавай рекъел къве рик ин тахъурай, гьик хь, ам иблисдин патай я.

Шейхдин килигун
Дат ана устаздин патав хъунин

чарасувал ава. Муърид жезмай къван шейхдин ра арин к аршида акъвазна к анда, устаз г ар сеферда эьгеч дайла адан килигун вичел аватдайвал. Идалди ада бахт къазанмишда. Ва и вахтунда мумкин я, шейхдин са килигунин тегьерди муърид гьакъикъатдин рекъел г унни. Шейх Саиди Юсуф аль-Ажамини ик  хъана. Ам хелветдай эьгеч дайла муъридрикай адан килигунин тегьер аватай са касни къвалал хъанач тек са киц елай г ейри ва адан килигун хатадай миск индин къвалав яргъи хъанвай киц ел аватна. Ва а чкадин вири киц ер и киц из муьг уьгъ жез эгеч на ва адан къвалалай санихъни алатзавачир. Ахьтин чкадал ата-на хь, назрудин ериндал инсанри чпин малар тук ваз киц ериз гузвай. И вахтунда шейхди и киц  вичин патав г из туна ва г арайна: «Квахъ, инлай!» Идалай къулухъ вири киц ер ам туна г арнихъ катна. Ва шейхди лаг ана: «Нагагъ а килигун инсандал аватнайтла, адакай вичин гуьг уьналлаз фидай имам жедай».

Устазди разивал таганмаз муърид са г иниз ят ани фин хъсан туш. Гьик хь, гьакъикъатдани рехъ, сефер муърид патал къиник ал г идай аг у я.

Имам К ушайриди к ейдна: «Аллаг диз   муъриддиз хъсанвал ийиз к ан хъайила, ада ам тайин тир дережада эциг зава, вичин нефсинихъ галаз женг ч угваз тазва. Халик диз   муъриддиз писвал ийиз к ан хъайила, ам г а виликан г алдиз хкизвайди я,

яни гунаг ар хиве къадалди авай г алдиз, чилин уьмуьрдал машг ул х ун патал».

Муъриддин къисмет зикр я

Муъриддиз и дуьньядин уьмуьрдикай ийидай веревирдеривай ярг а х ун, тамам марифат, эдеб х ун ва дат ана Аллаг    рик еллаз (зикр) х ун ва ара физ К уръан к елун, гзаф къадарра суннат-к лар авун кутугнава. Амма сидкъидин муъридди эхиримжи къве шей ийидач, гьик хь, К уръан к елунни суннат-к лар авун вирд я (тарикъатда гузвай тапшуруг ар) чеб руьг дин ч ехи дережайрив агак навайбур ва тамам мусурманар хъанвайбур патал. Муъриддин къисмет лаг айтла, ихьтин кутуг тавунвай ерийрикай ярг а х ун я – х ел агун, жуван дережа артухарун, такабурлувал, пехилвал ва ик  мад. Ибурукай михь хъайидалай къулухъ муъриддиз вирд яз К уръан к елдай ва суннат – к лар ийидай ва ик  мад ихтияр ава. Им саяфу-салиг инрин дережа я.

Сайди Али Мурсафади лаг анай: «Шариатдин шейхер ахьтин фикирдал атанва хь, муъриддин рик  михь ийидай виридалайни хъсан дарман дат ана Аллаг    рик ел х ун (зикр авун)я, амма маса жуьредин ибадатралди машг улди запундалди муьрх  алудиз г авлат хъанвайбурукай я, Аллаг    рик ел х ун, муьрх  къванцелди алудунив гекъигиз жеда».

Къат а

ИРС

Гъасан-эфенди рик ел х ана

Демир ШЕРИФАЛИЕВ

Вичикай ихтилат физвай мярекат Ахцег рин 1-нумрадин юкъван мектебда мук вал йисара мад хъайиди туш жеди. Ам халкъдин арада светский ва диндин чирвилер, илим чук урай ахцег ви, бажараг лу камалэгли Гъасан-эфенди Эфендиеван пак къамат, ирс рик ел х униз бахшнавай.

Муаллимрин йисан серг ятра аваз Даг устандин мусурманрин Диндин идарадин ва "Ассалам" газетдин векилрин куьмеќалди мектебдин 9-а" класдин коллективди (руководитель - зегметдин ветеран Изумруд Абасаг аевна Абдулкеримова) тешкилай и мярекатда мектебдин ч ехи класра к елзавай аялрилай, абурун муаллимилай г ейри, райондин ветеранрин Советдин председатель Жамал Шефиева, журналист ва шаир Абдурашид Рашидова, раг метлу Гъасан-эфендидин хайи хтулар тир Нариман Мусанабиевани Рашид Мурсалова, Ахцег  районда "Ас-салам" газетдин векил Сулейман-гъажи Байрамова, чкадин СМИ-рин векилри, теклифнавай маса ксари иштиракна.

Аялри чпин муаллимрин рег бер-вилиќ кваз Гъасан-эфендидин шик ил, и мярекатдиз талукъ махсус плакатарни цлан газетар г азурнавай, муьманрин вилиќ, столрал атирлу чаярни ширинлухар эцигнавай.

Аялриз ахлакъдин тербия гуни

жигъетдай акъалт ай важиблуди ва ярг алди рик ел аламук дайди хъайи и мярекат тарихдин тарсар гузвай муаллим Майина Шерифалиевади ачухна ва Даг устанда арабрин, мусурманрин медениятди авур таъсирдикай доклад авурдалай къулухъ ада мярекатдин тамадавал "Ас-салам" газетдин векил Тажидин Ашуралиевахъ галаз санал давамар х увуна.

- Халкъдиз мусурман дин, шариат чирай, адай савадлувал хкажай, адаз ахлакъдин тербия, гайи алимар, п ирерни шейхер Ахцег рин тарихда пара хъана, - луг узва Сулейман-гъажи Байрамова. - Раг метлу Раг ман-К улидин, Мег арам-эфендидин, Мирза-Алидин, Мег амед-Шерифан, Абдураг ман-эфендидин, Малла-Нуридин т варар-крар вичин вахтунда вири мусурман алемдиз машг ур хъана. Светский алимрихъ галаз санал гила чахъ, Аллаг диз шукур х уй, абурни рик ел хкидай, абурун ирс давамардай мумкинвални ава...

Гъасан-эфендидин уьмуьрдин баркаллу ва четин рекъикай адан хтул Нариман Мусанабиева таъсирлу суьгбет ийизва:

- Зи ч ехи буба Гъасан-эфенди 1884-йисуз Ахцег а дерзичи Абдураг манан ч ехи хизанда дидедиз хъана. Хкемрин хуьрйй г анвай адан диде Пери гамхалича храдай хъсан уст ар тир. Абуру чпин зиг инлу хва Гъасан хуьруьн урус мектебдикни, медреседикни кутуна ва анра ада агалкъунралди к елзавай. Казань шег ерда к елунрик кутун патал Самур округдай къве гада рек е тунин теклиф атайла, муаллими Гъа-

санни г ахьтин са маса гада х яна. Амма к елун давамарун патал ярг ал шег ердиз ракурдай пулдин такъатар кесиб ч ехи хизанда, г елбетда, авачир. К унни-к унширини миресри к ват ай пул бес тахъайла, дидеди адав, маса гун патал вичин г илин халичани вугана, Бакудиз бубадин патав ракурна. Халича маса гайи пулдал вичини алава х увуна, ада вичин хва хийир-дуьадалди ракъун рекъин вокзалдикай Казандиз рекъе туна. Гъасана сифте Казанда востоковеденидин университет, ахпа Бакуда муаллимилин институт акъалт арна. Г ар жуьре илимар, фасаг атдиз араб, туьрк, урус ч алар чидай вини дережадин пешекар яз ам хайи ватандиз х ана ва медреседани, светский мектебдани к валахиз, вичин вири чирвилер, руьг дин къуватар акъалтзавай несил илимлу, тербиялу авуниз бахшна.

- Раг метлу Гъасан-эфенди заз лап мук увай чидай, - гаф къачузва РФ-дин журналистрин Союздин член, РД-дин культурадин лайихлу работник Абдурашид Рашидова. - Я мусурман диндилай эляч  тавуна, я Советрин властдиз акси тахъана, уьмуьрлух инсанриз дуьз рехъ-хвал къалуриз, халкъдин савадлувал хкажиз алахъай камалэгли, чина нур авай, камаллу инсан тир.

- Вад йис вилиќ садра гьик  ят ани Калукрин хуьре садан к вале къац алай заз Гъасан - эфендидин г илин хат арин куьг не дафттар аквада, - ихтилатзава К урукаларин хуьруьн мектебдин муаллим Фазил Мег амедалиева. - Сулейман-гъаждихъ галаз килигайтла, марифатдин мана-метлебдин пара нетижалу ктаб я.

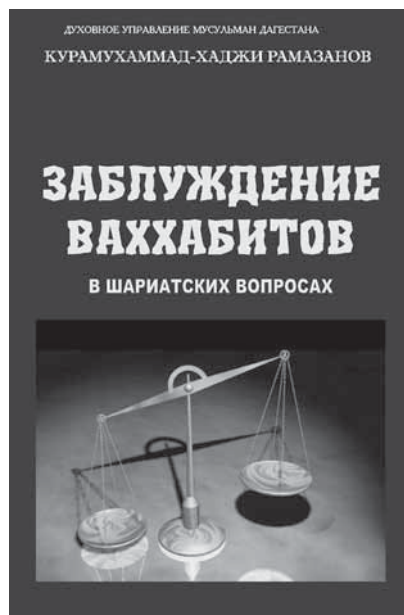
И йик ара ам чна Махачк аладин са чапханада "Гъасан-эфенди Ахтынский" т вар алаз акудзава. Мярекатдал г ак  Ахцег рин 1-мектебдин муаллимар тир Уьмер Абасов, Изумруд Абдулкеримова, Махачк алада Исламдин институтдин студент Сейфулла Ваг абов ва маса ксарни рахана. Абурун рахунрин арада 9-а" класдин аялри ахлакъдин ва диндин тематикадиз талукъ шиирар к елна.

Эхирдай Сулейман-гъажи Байрамова Даг устандин мусурманрин Диндин идарадин патай мярекатдин вири иштиракчийриз руьг дин марифатдин "Ислам" журналдинни "Ассалам" газетдин эхиримжи нумраяр, "Муг аммад пайг амбардин   уьмуьр" т вар алай ва тербиядинни диндин чирвилерин маса ктабар пишкешна.

Шариатдин месэлаяр

Вагъабитрин ягъалмишвал

Эвел – алатай нумрайра

Сул: Са бязибуру тести-кь-зава хьи, Къуръандини гьадисди тасаввуф илим тести-кь-арзавач ва и илимди абур-уз аксивалзава. Им дуьз яни?

Жаваб: Ваъ, дуьз туш. Ихътин буш гафарин иесияр тасаввуфдин ктабрихъ галаз таниш тиртла, абур-уз тасаввуф гьа Къуръандални гьадисдал асаслу хъанвайди аква-дай. Къвед лагъайди, эгер абур-уз тасаввуфдин алимрин гафариз яб гайитла, абур-уз а алимри куту-гай дуьзвилелди ва риклин сид-кьидай Къуръандални гьадисрал амал авуниз эвер гузвайди чир жедай.

Са шумудни са мисал гьин.

1. Тарикъатдин имам Джу-найд аль-Багдадиди лагъана: «Аллагъдин Пайгъамбардин ﷺ рекъе гьамишалугъ авайбурулай гьейри амай инсанрин виридан рекъер кьевнава».

2. Зу-н-Нун аль-Мисриди лагъана: «Аллагъ-Таала клан хьунин лишанрикай сад Аллагъдин Расулдин ﷺ гуьгъуьна аваз фин, адан ерийрилай чешне къачун, крарал амал авун, буйругъар кьилиз акъудун ва игътиятлу хьун я».

3. Сарий ас-Сакъатиди лагъана: «Гьакьикъи суфий вичин сир-лу чирвилерин нурдалди иба-датдин нур кьев тийизвайди я (яни сирлу чирвилерин иеси яз Шариатди къадагъаяр члур тий-извайди). Сирлу илимар чирна абур-уз Къуръандивни гьадисдив къан тийидай са гафнии лугъ-дач. Адан караматрини Шариат-ди къадагъа авунвай шейэр кьилиз акъуд авун патал адаз рум гудач. (Гьа ибур суфийдиз чарасуз тир пуд шартл я)».

4. Абу Язид Бастлаиди лагъана: «Эгер кьез цавай лув гузвай са кас акуртла, куьн ягъалмиш жемир. Куьн сифтени сифте ада Аллагъдин эмирар гьикл кьилиз акъудзаватла, адан къадагъай-рал гьикл амал ийизватла, шари-атдин сергъатар гьикл кьилиз акъудзаватла, ам гьикл кьилиз акъудзаватла гьаниз килиг. Са гафуналди, адан адетдин тушир алакьунриз фикир гумир, Шари-ат гьикл кьилиз акъудзаватла гьа-даз килиг».

5. Абу Сулайман ад-Дараниди лагъана: «Эгер цаварилай бирдан зи риклиз са фикир ягъайтла, за ам кваз къадач, эгер ам Къуръан-дихъни гьадисрихъ галаз къан тийидайди яз хъайитла».

6. Абу-ль-Гъасан Агъмад бину Абу-ль-Гъавариди лагъана: «Инсанди гьа кар авуртлани ам дуьзди жедач, эгер а кар Пайгъамбардин ﷺ рекъе авунвачиз хъайитла».

Са гафуналди, Къуръандални гьадисрал амал авуниз эвер гун тийизвай, абур-уз галаз къан тийизвай краривай яргъа хьуниз эвер гун тийизвай тасаввуфдин гьич са ктабни ва гьич са алимни авач.

7. Къагъибдай тир Гъасан-афандиди кхъизва: «Эй зи хва! Инсандин виридалайни члехи карамат дуьз гьахълу рекъел хьун я» («Талхису-ль-маариф», 232-чин). Шейх Гъасан эфендиди Имам Раббанидин «Мактубат» ктаб-дай ихътин гафар гъизва: «Къве дуьньядани кьутармиш хьунин рехъ анжах Пайгъамбардин ﷺ рехъ кьун я, гьам крара, гьамни фикирра» («Талхису-ль-маариф», 247-чин).

Чи муршид, Чиркейдай тир шейх Саид-Афандиди кхъиз-ва: «Цавай лув гун карамат-дай гьисабзавай касди Къия-матдин юкъуз тиветревайни ветревай щафаат тлалабрай. Кьутармиш жедай рехъ жагъ-урзавайбуру Пайгъамбардин ﷺ рехъ кьун хкярай, кашфдихъ (сирлу чирвилерихъ) чалиш-мишвилер тавурай» («Назма-би», 166-чин).

Тасаввуфди Къуръандизни гьадисриз аксивалзава лугъуз-вайбуру дуьз рекъелай алатнавай, Къуръандин аятринни Пайгъамбардин ﷺ гьадисрин гьикметдин гъавурда гьат тавунвайбуру я.

Сул: Са бязибуру жуван кьизмишвилехъ ва

нукъсан-синихрихъ галаз женг члугун члехи жигъад я лугъузвай тарикъатдин устазрин гафар тапарар я лугъуз тести-кь-арзава. Члехи жигъад абур-уз кьафир-рихъ галаз тухузвай дьае я лугъузва. Абур гьахъ яни?

Жаваб: Ваъ, гьахъ туш. Къуръандай, гьадисрай ва члехи авлийринни алимрин гафарай аквазвайвал, виридалайни члехи жигъад жуван кьизмишвилехъ ва руьгъдин азаррихъ галаз члугъузвай жигъад я.

1. Аллагъ-Таалади Къуръан-да лугъузва (мана):

«Жуван нефсинихъ галаз, ам тербияламишуналди, жигъад тухузвай ксариз За Жуван рекъер кьалурда» (Сура «Панкабут», 69-аят).

И аят Меккеда ракъурнава. Динсузрихъ галаз жигъаддикай рахайтла, ам Мединадиз гьижра авурдалай кьулухъ башламиш хъанва. Гьаниз килигна, и аят жуван нефсинихъ (кьизмишвилехъ, ашервилехъ) галаз женг члугунин гьакьиндай ракъурна-ва.

2. Аллагъдин Расулди ﷺ

лагъана: «Гьакьикъи мужагид (жигъад тухузвай кас) вичин нефсинихъ галаз дьае тухузвайди я» (Тир-мизи, Байгъакъи, гьакьикъи гьа-дис).

3. Динсузрихъ галаз кьиле фейи женгинай хтай Пайгъамбарди ﷺ лагъана:

«Чун гъвечли жигъаддай хта-на ва члехи жигъаддив эгечлзава» (Дайламиди, Байгъакъиди ва Хатгиба агакъарнава. «Канз аль-Уммаль» ктабдин 11 260 ва 11 779 – гьадисризни килиг).

Имам аль-Гъазалиди кхъизва: «Виридалайни члехи жигъадри-кай сад жуван нефсинихъ галаз ийизвай жигъад я» («Итхаф», 7-том, 413-чин).

Абдул-Азиз Мичигишиев

Исламгиз акси дьае

Москвадани Къизлярда хъайи терактри чпин тлэбиатдиз аксивилелди ва инсафсузвилелди мад гьилера чи риклер зурзурна. Са тахсирни квачир инсанар кьена. Гьелбетда, а ксари чпин хиве еке гунагъ тунва. И кар гьахълу ийидай гьич са делилни авач. Гьикъван и терактар мусурманрал илитгиз алахъайтлани – Исламдихъ галаз абур-уз гьич са алакьани авач.

Сад лагъайди, и крари вири мусурманриз зиян гузва. Къизлярда хъайитла вичин чандиз къаст ийиз экъечлнавай са кас сеbeb яз са къадар инсанар телеф хъана. Москвада лагъайтла, ана кьиле тухвай террориствилин гьерекатдин нетижада яргъай атанвай автобусрин водителарни пассажирар секиндив тазвач. Исламди гуж авуниз, чандиз къаст, зулум авуниз эвер гузвайди туш, акси яз, и крар чи динда лап векъи къадагъа авунвайбурукай я. И кардин гьакьиндай Дагъустандин мусурманрин Диндин идаради лагъайди я ва кьенин юкъузни лугъузва. Исламдиз виридалайни хъсан менфят гудай кар гьар са мусурманди вичин иер кьилих кьалурун ва инсанар патал хъсан мисал хьун я.

Дагъустандин алимри лугъузва, са тахсирни квачир инсанрин иви экъичдай ихтияр авач, жува жув хъиткьинарзавайбуруз шагъидар ва террордиз джигъад лугъуз жедайди туш. Гьакъини Дагъустандин Муфтий кьиле аваз алимри руьгъдинни ахлакъдин кьвалах тухузва, диндин чирвилер гегъенш ийизва ва чи жегъилриз талукъ еке месэлаяр тек са и кьайдада гьализ жеда лугъузва. Виридаз чизва, са тлимил кьванни диндикай хабар авай кас гьич садрани члур, михъи диндиз акси фикирар авай ксаривай рекъелай алудиз жедач. Гьавилляй алимри еке фикир медресаярни Исламдин институтар вилик тухузни гузва. Бес жегъилрин гьиле дьаведин яракъ вугудалди илимдин яракъ вугайтла хъсан тушни!? Эхириджи вахтара Дагъустанда тахсир квачир инсанар ва имамар, члехи алимар ягъиз ва рекъизва. Къизлярдани Москвада бегъем къадар инсанар кьена, ятлани терактрин гьакьиндай къевзвай хабарар куьтягъ жезвач. И кардин патаяхъай муфтийди ва вири Диндин идаради кьейибурун мукъва кьилийриз башсагълугъвал ганва.

Гьакъини башсагълугъвал авай телеграммаяр Агъмад-гъажидин тварцлехъ Россиядин жуьреба-жуьре улкъвейрай агакъна. Абурукай сад РФ-дин Президентдин администрациядин Советник А.А. Гришинан патай агана. Ингушетиядин муфтий И. Хамхоева кхъена: «Гьурметлу Агъмад-гъажиди! Вири Ингушетиядин мусурманрин тварцлехъай ва кьилди зи патай Ваз ва терактар сеbeb яз кьейибурун мукъва кьилийриз риклин сидкьидай ийизвай башсагълугъвал къабула. Дагъустанда хъайи муьсуьбатдин хабар чна рикле тлал аваз ва виридак къалабулукъ акатна къабулна. Чна умуд кутаза ва инсафсуз крар ийизвайбуру кьуна жазаламишда лагъана».

Ингушетиядин муфтийди лагъайвал, чнани а кардик умуд кутаза. Жаза гун патал, гьелбетда, сифтедай абур жагъурна кланда, амма терроризмдихъ галаз тухузвай женг саклани гафарилай крарал элячлзавач. Алай вахтунда а кар гьиле къадай са бегъем планни авач. Аквадай гьаларай, РФ-дин Президент Дмитрий Медведев Дагъустандиз и важиблугъу месэла гьалун патал атанай.

Малум я, экстремизмдинни терроризмдин еке месэла гьалунин кар комплексный кьайдада гьиле кьун лазим я. Эгер и кьайдада а начагъвал сагъриз алахъ тавуртла ам бедендин са паюникай масадак акатда. Гьакъ ятлани са бязи «прогрессивный» политикри цлуз ягъ язава ва, акси яз, Дагъустанда къабулнавай «Вагъабизм къадагъа авунин» гьакьиндай къанун кьуватдай вегъин теклифзава. Маса гафаралди, ачухдиз экстремизмдин фикирар пропаганда ийидай мумкинвал гузва ва чун махуниз ухшар авай «Ислягъвал кланзай вагъабитар ава» лугъудай гафарихъ члалахъ хъана кланзава. А къанун неинки кьуватдай вегъин, гьакъи вири Россияда къадагъа авуна кланзавайди я.

Важиблугъу рекъерикай сад диндинни гъавурда тунин кьвалах артухарун я. Мусурманри и кардиз даъват лугъузва. Эгер Диндин идарадиз куьмек гуз жезвачтла, адаз манивал кьванни тавуртла хъсан я. Сифтени сифте, алимринни имамрин къаст терроризмдикай, экстремизмдикай михъи Аллагъдин ﷻ дин гегъенш авун я.

Инанмишди – им авам лагъай члал яни?

Абдулла-Азиз Мичигишев

Чна Исламдинни илимдин арада авай дуьм-дуьз алакъайрикай гъикъван кхъейтлани, савадлу хъун ва чирвилер къачун патахъай и месэладихъ авай метлеблудвал гъич садрани квахъдач. Са ни ятлани вичел гъалтайтла, динни илим сад-садав гъич такъазвай терефар яз гъисабзава эхир ва вичин и фикир субутариз, делилрал бинеламиш хъана тести-къариз гъавалат жезва. Ихътин инсанриз диндар мусурманар къулухъ галамукънавай, вилик девиррин инсанар хъиз аквазва. Амма абурун фикиррин дуьзгуьнвал тайинариз хъун ва абурухъ бине авайди тести-къариз хъунни четин я. Саки чехи пай вахтара абур гъиссерал бинеламиш хъанвай бинесуз фикирар я, къундармадикай ибарат виликамаз ийизвай тагъкимарунар ва чебни юкъван асиррин кбил-кбилел алачир фикиррив барабарбур. Яни дин – им алаатай девирриз къулухъ члугун я, общество агъуз вегъинал гъиз хъайи алатна фенвай вахтар я, ам бейгъуш тирдакай и эхиримжи вахтара хълагъзамач. Им квелди малум жезватла, гъадан гъавурда тамамдаказ твазвач. Чавай анжах фикирдиз гъиз жезва, бязи аналитикриз квекай кичезватла, гъадан гъакъиндай. Аллагъдиз ﷻ ибадат авуналди, гунагъ краривай яргъа хъуналди, хъсанвилерихъ ялуналди ихътин инсан агъуз аватзава? Я туш хъи, ихътин инсанди гужуналди вичин уьмуьр кечирмишунин тегъер, фикирар амайбурал илитлани? Ихътин «пайгъамбарриз», Ислам вилик финикай къурхуяр гузвайбуруз меслят гуз кланзава, веревирд ийизвай шей ахтармишайтла хъсан я. «Виридалайни» тамам, хъсан обществодин модель-демократия хъсан табилгъатчивилелди вири дуьньяда чкIурзава ва ам гъахълу, дуьз тир тек са тамам рехъ хъиз къалурзава. Амма и моделди гъаф къадар суалриз жавабар гузвач, руьгъдин игътияжар кваз къазвач, вичиз теклифзавайдан гъакъиндай хъядай ихтияр ганвай азадвал вугузва, амма вичиз вуч клан ятла гъам хъядай ихтияр авач. Обществодин амай асул дибар бинедай къулухъ галамукънавай ва дуьз туширбур яз гъисабзава. Ва гъавилай «экуь, хъсан» обществодин демокративилин фикирар гъайбуру чпин фикирар кваз такъазвайбур къулухъ галамукънавай, цивилизацияди гузвай регъатвилерин гъавурда авачирбур хъиз аквазва. Бязибур гъакъикъатдани, сидкъидай чпин фикиррал вучиз рази туштла, абурук вучиз къаришмиш жезвачтла, гъадан гъавурда аквазвач. И жуьреда чпи чеб тухун акъулсуз ва савадсузриз хас тир са члал хъун я.

Вири терефар фикирдиз къачунвай илим хъиз, Ислам динди элкъвена къунвайбурув меслятдалди, битаввал хвена эгечлиз ва

вичин терефаривайни вилик финин гъерекатдик эгечлиз тазва. Им виридаз малум гъакъикъат я ва сир туш, и диндин бинейрихъ галаз вуж таниш ятла, ада и кар тестикъда. Мусурманар чеб гъихътинбур хъун лазим ятла, гъамиша гъа тегъердинбур жезвач, им маса месэла я. Яшамиш жезвайбурукай вуж ахътинди я? Мусурман – им Аллагъдин къадардиз муьтлуьгъ, риклин сидкъидай инанмиш, иман гъайди я ва ахътинди хъун патал чалишмиш жезвайди я. ИкI хъун патал сифте нубатда чирвилер лазим я. Чал лагъайтла, мусурманар савадсуз, къулухъ галамукънавай ксар я лугъудай фикирар илитлзава. Инанмишвални чирвилер жагъурун – ибур мусурмандихъ галаз сих алакъада авай терефар я.

Дагъустандин къелемдин устадри бязи вахтара ахътин мягътел жедай шейер кхъизва хъи, абур Ислам тIвар алай планетадин инсанрин гъавурда аквазвайди яни, тушни лагъай фикиррин патахъай къве риклинарзава. Чирвилер къачун ва дин – ибур сад-садавай гъикI къакъудиз жеда? Ам илимрин доктор ва гъа са вахтунда диндар мусурман я лагъана гъикI инсандин хатурда эцягъиз жеда? Месэла, Дагъустандин цIийи президентдин патахъай суьгъбет ийизва лагъана низ итижлу я? Ихътин «тахсир квачир» жуьредин тепилмиш хъунар республикадин гъафтеда садра акваззавай бязи (еженедельника) газетрайни кIелиз жеда. КIелзавайбурук тележегда «зегъле къакъуддай хътин» нетижаяр арадал гъидай жуьреда къведай Шариатдалди къурхуяр кутаза. Идакай катун патал маса чкайра бинер кутунин патахъай теклифар гъизва. «Научный коммунизмдин» хуралай чирнавай тезисар, белки, бязибуруз рикелай алудиз кланзава жеди. За фикирзавайвал, атеизмдин коммунизмдин фикиррик гъерекат кутур (акъуллу инсанар, ажугъди къунвай, амма бажарагълубур) ксар гъакъикъатдивай яргъа тушир жеди, чпиз чизвай дин къулухъ галамукънавайдан гъакъиндай кхъидайла, абурун иерархиядикай, чирвилерик къурху авай девиррикай лугъудайла. Маса месэла я, Ислам, ада вичиз ибадат ийизвайдавай чирвилер къачун истемиззава, гъар са гъерекатдал фикир ийиз тазва, яни буьркъуьдаказ ибадат авуниз эвер гузвач. Исламдиз илимдикай кичле жедай са карни авач, гъакъикъат – им диндин бине я. Инанмиш касди гъикъван чирвилер къачуз чалишмишвилер акуртла, адаз гъакъван Аллагъ, Халик чир жеда.

Илимди дин инкар ийизва лагъана, инсанар гъикI гъавурда твада? Акси яз, Исламдал асаглу яз ибуру къведани сад-сад алава ийизва. Дин чирвилери мягъкемарзава, чирвилер лагъайтла динди хкажзава.

НУМРАДИЗ ЧАР

Чун къутармиша ва хуьх, Аллагъ!

Ас-саламу алейкум, «Ас-салам» газетдин гъурметлу работникар!

Сифте нубатда риклин сидкъидай квез мягъкем сагъламвал, чIехи иман ва и къиметлу газетдихъ тележегда мадни агалкъунар хъана кланзава!

Ам кIелайла гъикъван хийирлу ва менфятлу шейер чир жезва, гъикъван яргъалди руьгъ акагъзава! Зи жуван уьмуьрда куь газет кIелдайла, хъсан патахъди дегишвилер къиле физва. Ингъе исятдани зи гъиле 2009-йисан январдинни июлдин варцарин газетар гъатнава (дуст руша кIелиз вугана) ва за еке гъевесдивди кIелзава: бязи дуьшуьшра Ислам къабулзавай диндаррал шадвал къалурзава, бязи дуьшуьшра чун, инсанар икъван буьркъуь хъунал ва чал асантдиз вири къиметлу шейер агакъ тавунин гъакъиндай хажалатди къуна ишехъзава!

Зи 55 йис я ва жуваз хиве къазни регъуь жезва икъван геж капI ийиз ва сив хуьз эгечIнава лугъуз. Жуван бахтунай чан алама, къве сеферда гъаждиз фена, ахъагъай кIпар хъувуна ва сивер хвена. Вири хъийиз хъана лагъана гъаф шад я ва Аллагъдик умуд кутунва, Ада зи ибадат къабулда, мадни гъаждиз фидай мумкинвал гуда лагъана. За къуру дамах, фурс ийизвайди туш, жуван шадвал апайзава, жувавай вири ибур хъийиз хъана лагъана, Аллагъдин вилик акваздадди. Къве риклин хъанвайбур гъакъикъатдин, Аллагъди къалурнавайвал лайихлувилер гъай рекъел атун зи мурад я. Чизва, им регъят кар туш, амма рикIиз клан хъайила тежедай затIни авайди туш, генани им жув паталди, и ва ахиратдин дуьньяда бахт къазанмишун патал тирди аннамишнаваз хъайитла. Идалай хъсан мад вуч жеда?

Гъар акатай квез хъайитлани вичин къиметлу вахт пучзавай инсандиз вич гъикI ягъалмиш жезватла чиз хъанайтла! Мумкин я, девлетлуяр зал хъуьруьни, амма за ачухдиз лугъузва, захъни винел хкажунар хъана, идалай къулухъни вуч авуртлани ичIивал гъиссзавай. Амма зи бахтунай, геж ятлани зун гъакъикъатдин рекъел атана ва ида зак руьгъ кутаза. Вири алакъдай, Вири ван жедай, Вири чидай, Вири гудай Аллагъдиз шукур хъуй, заз и рехъ къалурайвилай ва и рекъел аквазна Адаз мукъва жез алакъунай. Яшамиш жезвай чкани и кар патал са манивал туш, нагагъ вун халисан инсан, мусурман ятла, им жуван мишъи, къени краралди гъамиша субутариз жеда, им заз жувалди чизва.

Хизандин месэляяр себеб яз 1985-йисалай 1993 – йисалди зун гъуьлуьхъ галаз Яргъал Кеферпатаз аквагна ва мадни хизандин месэляяр себеб яз 2000-йисалай зун Ямалада яшамиш жезва, амма авайвал лугъун хъайитла, ингъе 9 йис я итимдихъ галаз чара хъана яшамиш жез. Зун иниз

хтай са йисалай адахъ галаз чара хъана. Кичле жедай са карни авач, гъуьл, аялар авач лагъана захъ са затIни хъанач, квез аквазвайвал, вири Аллагъдин къадар я.

Зун гъаф аялар авай хизандай я, чун диде-бубадихъ 9 аял авай. АкI хъана хъи, чи хизандай аялар авачиз тек са зун амукъна ва гъа им себеб яз сифтегъан гъуьлуьхъ галазни уьмуьр туькIвенач, я къвед лагъайдахъ галазни. Са къадар вахт алаатайла зун мад гъуьлуьз фена ва а чIавуз чпин садан 4, муькуьдан 6 йис хъанвай адан къве хва хвена. Гъуьлуьз фейидалай къулухъ заз идалди зун гъалатI хъайиди чир хъана, амма адан аялар патал за вири эхна ва адаз вири багъишзавай, идалай гъейри, мад чара хъжез регъуь тир къван. Им жуваз са ахтармишун хъиз къабулна, жувавай жезмай къван эхиз хъана. Ахпа аялрив вердиш хъана, жуван хайибур хъиз клан хъана ва абур галачир уьмуьр уьмуьрдай яз ахкунач: абурухъ галаз 16 йисуз къван яшамиш хъана. Эхиз тежедайла, къуватар бес тежедайла хъфидай ва ахпа аялар акурла, абурун язухъдай хкведай ва жуван хатур хунилай гъил къачудай. Епинихъни эхир ава, чи санал яшамиш хъунихъни эхир хъана, аялар чIехи хъайила, чун чара хъана, къакъатна. Заз жув гъахъ хъиз тир, гуьгъуьнлай гъавурда акъурвал дуьз тушир. Виридан патахъай къайгъуь чIугуна, амма аялриз тек са затI – Аллагъдин гъакъиндай кланивал гуз алакъанач, абуруз капI ийиз, Аллагъдин къанунрал бинеламиш хъана яшамиш жез чирнач! Нагагъ за абуруз им чиранитла, мумкин я, къе масакла жедай. Амма за абуруз вуч чирдай. Жува а вахтунда мусурман дишегълидиз кутугнавай тегъерда вири везифаяр, шартIар къилиз акъуд тийзвайла? Ингъе 9 йис къван я чун чара хъана, амма аялар садани зун къенани, амани лагъана хабар къазвач. Са мус ятлани абуру заз «диде» лугъузвай ва залай хъсандини авачир... Гъаф четиндиз за вири ибур эхна, жуван сагъламвал пайгар туштлани, Аллагъдиз шукур хъурай тележегдин уьмуьрдихъ инанмишвили зун къутармишна.

Гъурметлу диде-бубаяр, куь аялриз Исламдин къанунар вахтунда чира ва икI авуна лагъана куьн пашман жедач! Къуй абуруз вири вахтунда чир хъурай, ахпа геж тежедайвал. Исламди мишъиди, гъахъ кландайди ва сабурулуди хъун патал чирзава. Ва гъа им виридалайни важиблу я: аялдинни Аллагъдин вилик намус мишъи жеда. Амма инсан тух тежедай затI я ва адаз вири тIимил я. Инсан пехил затIни я, адаз чарадаз хъсанвал хъана клан жедач, ихътин вахтунда рикIиз регъят жедач. Исламди лагъайтла, инсандик хъсан хесетар кутаза ва идалди вири чкайрал эцигъзава. Аллагъдин истемизшунар къилиз акъудна кланда, Адан эмир чун паталди къанун я, къанун чIуруни, квез чидайвал и ва Ахиратда жазаламишдайди я.

Исятда дуьньяда къиле физвай крар зегъле къакъуддай хътинбур я. Телевизор ва Интернет – ибур зегъле тухудай шейэр я! Ихътин алашбулашда, ихтибарсузвиле, къве чин алайбурун, камун къилиз алдатмишиз чалишмиш хъанвайбурун юкъва инсанди вичин лайихлувал квадар тавун патал адахъ гъихътин ракъун сабуру хъун лазим я... Вири и крарикай чун къутармиша ва хуьх, я Аллагъ! Чун шайтIандин алдатмишаруникай, рекъелай алудуникай хуьх, вири Ви гъиле ава, гъил къачу чалай! Чун гъавурда авачиз ийизвай крарилай гъил къачу, чна Ви регъимдик умуд кутунва, я Аллагъ, Вуна Суд-дувандин юкъуз гъил къачуда лагъана ва чна идан патахъай тIалабзава! Амин.

Квез вири хъсанвилер хъана кланзавай Маржанат, Ямал.

Квекай гъар сад «нехирбан» я, ва гъар сад адаз тапшурмишнавай «нехир» хуьниз жавабдар я.

(Гъадис)

ИСЛАМДИН ЖАВАГЪИРАР

Дуьз рекъин эвел

Имам Ал-ГъАЗАЛИ

Эвел - алатай нумрайра

Гъавилий Пайгъамбарди ﷺ лагъана: «Квекай гъар сад «нехирбан» я, ва гъар сад адаз тапшурмишнавай «нехир» хуьниз жавабдар я».

Рикъелай алудмир, къияматдин юкъуз куьн «Арасатдин» чуьлда къватлайла, ви жендекдин паяри ачухдиз ва фасагъатвилелди ваз акси яз шагъидвал авуна, вун Аллагъдин махлукъатдин вилик беабурда.

Аллагъ-Таалади лагъана: «...А юкъуз абуруз акси, абур авур амалрин гъакъиндай шагъидвал ийида абурун мецери, абурун гъилери ва къвачери» (Сура «ан-Нур», 24-аят). Ва мад Аллагъди лагъана: «А юкъуз, За абурун сиверал муьгъуьр эцигада ва За абурун гъилери лугъуда ва абурун къвачери шагъидвал ийида, вун абуру сыйи авунайтла» (Сура «Ясин», 65-аят).

Вири ви жендек гунагъар авуникай хуьх, иллаки адан ирид пай. Гъакъикъатда, жегъеннемдиз ирид къапу ава. Гъар са къапудиз вичин пай ава. Чпин бедендин ирид паяралди Аллагъдиз асивал авур гунагъкарар ирид пай авуна, гъар са пай жегъеннемдин а къапуйрикай садаз тайинарда. А паяр ибур я: вилер, япар, мез, руфун, айибар, гъилер ва къвачер.

Вилер. Гъакъикъатда, Аллагъди ваз вилер вуна зулуматда рехъ жагъурун патал, дикъетдалди чилерин ва цаварин пачагълугърин ажайиб махлукъатрилай вил эяна, и аламатар жуваз несигъатар яз къачуна, акъул къилиз гъун патал ганва (ихъгин аламатрин халикъ анжах Сад Аллагъ ﷺ тирди – тарж.).

Вуна ви вилер пуд ва я къуд и шейиникай хуьх: чара дишегълийриз ва эдебсуз шикилриз килигуникай, ашервал авачиз хъайитлани, гъисаба такъадай жуьре мусурманриз килигуникай, мусурмандин айибриз килигуникай.

Япар. Абур цийивилериз (динда авачир), гъибетдиз, абурсуз гафариз, батлугъ лагълагъдиз, инсанрин нукъсанар тупалай ийизвай суьгъбетриз яб акалуникай хуьх. Япар ваз ганва вуна Аллагъ Тааладин келимайриз, Расуллагъдин ﷺ суннадиз, адан диндар юлдашрин акъуллу келимайриз яб акална, Ислам диндин илим чирунал атун патал ва и илим чирунин нетижадин хийирлувал вун эбеди пачагълугъдиз акъатна, хушбахт гъамишан яшайишдин лезет къачуз жедайвал.

Эгер вуна къадагъа авунвайдахъ яб акализ хъайитла, бахтлувилехъ чалишмиш жедай чкадал, вуна бахтсузвал ва телефон хъун хъязва, идалай зурба зарар авач.

Са чъавузни фикир ийимир, анжах рахазвайда вичиз гунагъ къачузва, яб акалзавайда – ваь лагъана. Гъадисди лугъузва: «Яб акалзавайди рахазвайдан шерик я ва ам къве гъибетчидикай сад я».

Мез. Мез ваз халкънава адалди вуна гъаф къадарда Аллагъдиз зикир авун, Адан Ктаб къелун, Аллагъ-Таалади халкънавай инсанриз несигъат гана, абур Адан рекъе тун, ви фикирда авай диндинни дуьньядин игътияжар масабурухъ агакъарун

патал. Эгер мез халкъна тайинарнавай мурад-метлебдила гъейри, ам вуна маса къастар рикъе аваз ишлемишиз хъайитла, вун Аллагъ-Таалади ваз ганвай няметриз къадирсуз я, идалди вуна Адаз ва Адан махлукъатдиз еке адават ийизва. Инсанрин анжах буйгътенчивал себеп яз, абур жегъеннемдиз къилихъди, неррал гадарда.

Вири ви къуват къватна, ви мецел гъалибвал къачу, эгер вун магълуб хъайитла, меци вун жегъеннемдин къаниз вегъеда. Гъадисди лугъузва: «Эгер са касди вичин дустар хуьруьрун патал са келима къванни рахайтла (масадал рахшанд ийизвай), а келима себеп яз ам пудкъанни цуд йисуз жегъеннемдин къаниз аватиз жедат».

Мад хабар гузва, Расуллагъдин ﷺ заманда хъайи са ягъунра са кас шагъид яз телефон хъана. И вахтунда са ни ятлани лагъана: «Бахтлу я ам Женнет къачур!» Пайгъамбарди ﷺ адаз жаваб гана: «Ваз гъинай а кар чизва? Белки, ам вичик хкъун тийизвай са кардикай рахана ва я пехилвал авуна, вич девлетлу тийидай са шей тлалабайдаз ганач».

Жуван мез муьжуд шейиникай хуьх:

Сад лагъайди – тапаррикай. Табдикай жуван мез вун фагъумлу тирлани ва вуна зарафат ийидайлани хуьх. Зарафатар ийидайла, таб рахаз жув вердишармир, тахъайтла вун сарсах туширлани, таб авун ваз адет жедат, таб телефон ийидай гунагърикай сад я.

Инсанриз вун тапархъан яз чир хъайила, ви дуьзвилехъ, ви гафарин гъахълувилехъ абур агъун хъийидач, вун виляй аватна, абуру нифрет ийида ва саймишдач. Нагагъ ваз ви тапаррин алчахвал чириз къан хъайитла, масадан тапаррихъ яб акала, ихътин табди ваз гъизвай гъиссер анжах нифретлугъур жедат, гъикъи вуна таб къвай инсан алчах яз къазватла, гъаки ви тапаррини масадаз гъизвай гъиссер гъахъгинбур жедат. Ви маса нукъсанарни арадай акъудун патал гъа жуьре ая, вучиз лагъайтла вуна ви синихар гуьзет тийиз, ваз масабурун айибрин алчахвал аквазва.

Шак авач, инсанрин хесетра вуна синих яз гъисабзавайди, ви къилихданни абуру ам нукъсан яз гъисабзава.

Къвед лагъайди – гайи гаф чъуруникай. Муькъаятвал ая, гаф гана ам тамамар тавун. Вуна хиве къун тавуна инсанриз хийирлувал авуртла, ваз хъсан я.

Эгер вун са гаф гуниз мажбур хъана, бейхабардиз гъалар дегиш хъайитла, ваз а кар къилиз акъуд тийидай делил ава, тахъайтла, а хиве къур кар тамамарун ви буржи я. Гайи гаф къилиз акъуд тавун чъуру къилихдин ва фашалвиллин лишан я. Пайгъамбарди ﷺ лагъана: «**Гъи касдин къилихда и пуд ери аватла, ам мунафикъ я, гъатта ада сив хуьз ва капъ ийиз хъайитлани: рахадайла ада таб ийизва; гаф гайила, ада хиве къурди бегъемарзава; адаз ихтибар авурла, маса гуда**».

Араб чъалай таржума авурди Тажуддин-гъажи КЪАЗИБЕГОВ я

КъатI ама

Ким

Семед, Гъемзебег ва Аливерди

Семед (кимел къевезва): Ассаламу алейкум Гъемзебег! Гъикъи хъана, къе вун къилди ава хъи, чи дуст Аливерди гъинава?

Гъемзебег: Ва алейкум салам, Семед! Ам исятда хкъеда, плагъусар къачуз туьквендиз фенва.

Семед: Вагъ! Гъикъи, плагъусар? Ада плагъусар чъугун гадарна зур йис къван я.

Гъемзебег: Зани адаз и кардикай лагъайди я, файда авач, Аливерди вичин гафунал акъвазнава, гъикъи хъи, Пирали гъаждал фена ва адаз ана чъугвазвай арабар ақуна, эгер ам гъарам тиртла, абуру чъугвадацир лугъузва.

Аливерди: Ассаламу алейкум, зи азиз диндин стхяр! Куьн закай

рахазвани? Куь къвалавай фидайла, заз вири ван хъана. Куьн ихтилатдал гъевес кваз машгъул хъана заз фикир ганач. Ингъе са зур йис хъана, чи имамди плагъусар гъарам я лугъуниз килигна за ам сивел эхциг хъувун тавуна. Меккеда авай арабрилай адаз гила гъаф чизва ман?! Адан гъилий зун икъван вахтунда азиятдик хъана. И ругуд вапран къене гъар гъилера плагъусар чъугваз къан хъайила нефсиниз тербет гуз, са гуж баладик хъана. Ахварайни кваз за плагъусар чъугваз аквадай. И къвалахдин кар-къил гъикъи ятла килиг садра!

Семед: Я стха, вун вич-вичелай михъиз фенва. Алимрин межлисдал виридалайни хъсан Исламдин алибри лагъай гафар ви рикъел аламачни: «Жува-жуван ажал къазанмиш ийимир, жува-жув рекъимир!» Сагъламвиллиз, хизандиз ва обществодиз зиян, зарар гузвай гъи шей хъайитлани гъарам я.

Аливерди: Ятла арабри вучиз чъугвазва?

Семед: Пайгъамбаррин, имамрин, авлиярин, шейхерин ва алимрин арада плагъусар чъугвадай ва я ам гъалал я лугъудай садни авач. Абур вири хъсан къвалахар ийиз, Ислам диндин вири буйругъар къилиз акъудзавай, инсанар патал гуьрчег чешне тир ксар я.

Гъемзебег: Сад лагъайди, гъакъикъатда, чавай Меккеда плагъусар чъугвазвайбуру арабар я лугъуз жедат, гъикъи хъи, аниз жуьреба-жуьре уьлкверай гъаф инсанар къазанмишун патал къевезва, гъелбетда, абуру а михъи чилин къимет фикирдиз къазвач. Эгер ваз са бязи арабри капъи тийизвайди чир хъайитла вуна капъни тадани къван?

Аливерди (къил агъузана): Ваь, капъи авун за садрани тадач, заз Аллагъдикай кичле я.

Гъемзебег: Акъи ятла, капъи тунилай гъейри маса гунагъ ийиз ваз вучиз Аллагъдикай кичлезвач?

Аливерди (мурмурар авуна): Маса гунагъни ийиз заз кичле я. Меккеда авайбуру чъугуниз килигна за ам гъарам туш лагъана фикирзавай.

Семед: За къелна, плагъусар чъугун

гъаки нагъакъан (макругъ) крарик ваь, гъарамдив муьква (карагъату тагърим) шейэрик акатзава. Яни, эгер ихътин кар пуд сеферда тикрар авуртла, гъевечли гунагъ жедат. Амма эгер гъевечли гунагъ пуд сеферда авуртла, абурукай са еке гунагъ жезва. Гила чна гъисабин, шумуд плагъусар са юкъуз чъугвазватла ва шумуд еке гунагъ гъасил жезватла. Гъа икъи, шумуд варз ава йисан къене ва шумуд югъ ава гъар са вапра?! Гила йисан къене гъикъван плагъусар чъугвазватла килиг?!

Гъемзебег: Идалай гъейри, тембек иблисди вичин гъежет къилиз акъудай чкадал экъечинавайди я.

Семед: Виликан вахтара инсанарни вуч чъуру къвалах ийизватла килигзавай. Гъатта алимрини ва гъакъисагъвилелди ибадат ийизвай инсанри чъуру крар ийиз акурла, абур гъабурувайни яргъа жезвай, вучиз лагъайтла

инсанриз акъул, аннамишун авай. Гила хъайитла, вири крар идаз акси яз жезва. Алай аямдин инсанри лугъузва: «Эгер а къвалах гъарам тиртла, абуру ам ийидачир» - ва еке гъевесдивди а кар тикрар хъийизва.

Гъемзебег: Са гафуналди, вири халисан диндин гъакъиндай рахазвайбуру инсандин бедендиз зарар гузвай вири шейэр гъарам я лугъузва.

Аливерди: Лянет хуьй адаз – шейтандин хъчадикай авунвай агъу. Садра алцуарна ракъара твада, ахпа экъечли хъийин тийиз жедат. А чъуру хесет таз гъаф четин я. Хъсан хъана, гъеле садни чъугун тавуна, къачунни авунва къван... къанни ийизвай... эгъ, квахъна алатрай абур...

Семед: Белки вуна абур туьквендиз вахкуда, гъикъи лагъайтла, абурухъ пул ганва?

Аливерди: Ваь, вуна вуч лугъузвайди я! Эгер за абур туьквенда эхцигийтла, са кесиб касди абур маса къачуда. Эгер пуд пуд плагъусар сад садал эхцигийтла, килиг, гъикъван гунагъар жедатла... (и арада гъиле авай пачка чукъвена чилел гадарна, къур гана).

Семед: Дуьз лагъайтла, идалай гъейри маса кар вуна ийида лагъана за гъич гуьзлемишни авуначир, стха. Зун гъавурда акъазва, ваз четин я, гъикъи хъайитлани, ам вуна Аллагъ ﷺ патал ийизвай кар я къван.

Гъемзебег: Аферин, мусурман гъа ихътинди хъун лазим я – пис кар тун алакъдай, Аллагъдин ﷺ ажугъдикай кичлезвай ва Адан ﷺ регъметдик умуд кутадай.

Семед: Аливерди, заз вавай Къияматдин юкъуз зи тереф хуьн тлалабиз къанза. За стлуни гъарам хъвайиди туш ва я плагъусни чъугвайди туш, гъатта а крар ийиз заз эсиллагъ къан хъайидини туш. Амма зун гъавурда акъазва гъикъван четин кар ятла ам, вучиз лагъайтла, хесет лап пис кар я, ада иман авачир инсанрин акъулни къастунин къуват вичиз табий ийизва, муьтуьгъарзава.

Гъемзебег: Альгъамдулиллягъ, чи дустуниз иман ава.

Ихтилат кхъейди Халил Халилов

8 928...14
 "Субхана раббия-ль-Газим ва бихамдигъи", "Субхана раббия-ль-агъла ва бихамдигъи", "Самигъа-л-Лагъу лиман хамидагъ", "Раб-бана ва ляка-ль-хамду" гафарин таржума гун тлалазва.
 - И гафарин мана гъиле авай нумрадин 5- чинай жегъида.

8 928...21
Гъайванар кьейила абурун руьгъер гъиниз физва?
 - Гъайванрин руьгъер Эхиратда чилиз элкьведа. И кардикай Гъакима агакьарнавай гъадисда лагъанва: «Къияматдин юкьуз вири гъайванарни нуьквер къарагъда ва садавай садав къисас вахчуз тада. Гъатта кабач (крчар алачир) калив карч алайдавай. Ахпа абуруз квекай чил хъухь лугъуда. Ва и кар акур (азабдик квай) кафирди лугъуда: Агъ, закайни чил хъанайтла!»

9 928...78
Инсандивай вичел чан аламаз вичин паталай садакьа гайитла жедани?
 - Эхъ, жедва адан суваб кьейидалай кьулухъ гайидалай артух я. Насаиди чал Пайгъамбардин ﷺ гъадис агакьарна: «Са касди чандик квайла Аллагъдин ﷻ рекъе харж авун патал динарар веси авуна. И кардикай Пайгъамбарди ﷺ лагъана: «Вич чандик квайла садакьа гузвай кас вичин руфун ацурна аму-кьайди масадаз пишкешзавайдаз тешпигъ я». Яни Пайгъамбарди ﷺ садакьа гун ва я ам веси авун мусурмандин вич рекьидалди энгелар тавун меслят кьалурзава.
 Гъакима агакьарна: «Виридалайни фазилатлу садакьа инсанди вичин чан сагълам тир вахтунда гузвайди я».

8 928...21
Зун агулка я ва зун лезгидиз гъуьлуьз фенва. Амма зи кьариди заз вун яхулви я, куьн садазни виле авайди туш лугъуз кьехуьнарзава. Мусурман динди ихътин крарин гъакьиндай вуч лугъузва?
 - И кардин гъакьиндай Къуръанда лагъанва (мана): «Я иман гъанвайбур! Квекай са итимри муькуьбурукай ягъанатар тавурай, белки чпикай ягъанатзавайбур муькуьбурулай Аллагъдин вилик хъсанбур яз жедва. Ва я мусурман дишегълийри сада-садакай ягъанатар тавурай, белки чпикай ягъанатзавайбур муькуьбурулай Аллагъдин вилик хъсанбур яз жедва. Ва сада-садак ч1уру гафар лугъуналди айиб кутамир ва пис лак1абар эцигмир» («Аль-Хуьжурат» сура, 11-аят).
 Гъадисдани лагъанва: «Бес я инсандиз вичин диндин стха (вах) гъисаба такьурла жезвай гунагъ».

8 963...54
Диде-бубадиз тапарарна мискиндиз фидай ихтияр авани?
 Агъмада гъадис агакьарна: «Тапарар авуникай яргъа хъухъ, тапарарзавайди ч1ехи гунагъкардихъ галаз жегъеннема куда». Тирмизиди агакьарнавай гъадисда и кардиз бязи кьет1енвилер авайдакай лугъузва: «Пуд дуьшуьшдилай гъейри маса дуьшуьшра тапарар авун гъарам я: итимди вичин паб рази жедайвал ийидайла, дяведин вахтунда, исанрин арада меслят ийидайла». Гъавилай диде-буба ширин мецелди, са кьайдада мискинда ч1уру шей авачирди гъавурда туна ва абурун разивал кьачуна фейитла хъсан я.

8 928... 45
Мусурман итимдиз паб, аялар гадарна масса дишегълидихъ галаз яшамин жедай ихтияр авани?
 - Ваъ авач, гъуьлуьк кумай (т1алакьар таганвай) паб итимди вичиз яб гузмай кьван адаз т1уьн, партал ва яшамин жедай к1вал таъминарун важиб я.
 («Игъанату ат-Талибин»)

8 988...63
Аял жедайла кап1 гьик1 ийида? Тавуртла гунагъ яни?
 - К1вачел заланзавай вахтунда дишегълиди жезмай кьван, гъатта аял хадай к1вализ фидалди к1п1ар гъа жедайвал ийида. Месела, акъвазна жезвачтла – ацукьна ийида, ацукьна жезвачтла – кьаткана. Аял хадай арада ахъа хъайи кп1арай гунагъ авач, абур кьазани хъийидач.
 («Мажмуг1»)

8988...88
Куь газетдиз мавлидда к1елзавай бейтер гайитла жедачни?
 - Мавлид – им Мугъаммад Пайгъамбардиз ﷺ талукьарнавай шад межлис я. Анал к1елзавай бейтерни адан уьмуьрдикай, лайихлувилерикай, тарих-дикай, адан тариф авайбур я ва ахътин бейтерни гзаф ава. Гъаниз килигна чаз абур газетдиз гудай мумкинвал авач. Исламдин магазинрай мавлиддин кьилди ктаб хабар кьуна кьачун меслят кьалурзава.

8 988...91
Зи бала инвалид я. Адавай кьери яд эсиллагъ кьаз жезвач ва гъаниз килигна адавай вичин уьмуьрда Къуръан к1елиз, кап1 ийиз жедач. Им адаз Аллагъди ганвай бала яни? Я тахъайтла и кардай адаз гунагъ авачни?
 - Аллагъди ﷻ вири инсанар жуьреба-жуьре начагъвилер ва я балаар гуз ахтармишзава, ни сабур ийидатла ва ни Вичин ﷻ кьадардал наразивал ийидатла килигиз. Эгер мусурмандиниз и дуьньяда гзаф четинвилер акуна сабур авуртла, Эхиратда адаз, гъелбетда, регъят жедва. Цвар ва я маса шей кьаз тежез-вай касдин кап1 агъадихъ ганвай шартлар кьиле тухвайла кьабулзава: цвар кьвезвай чкадал пекер эцигда ва гъар гъилера азан гайила абур миьхибуралди дегишарда, дастамаз кьачуда ва яргъал вегъин тавуна кп1унив эгеч1да. Кап1 ийидайла зат1 акъатайтла зиян авач. Гъакни адавай Къуръан адак гъил хк1ур тавуна к1елайтла жедва. («Игъанату ат-Талибин»).

8928...79
Зи диде-бубади зун медреседиз к1елиз ракьурзава, анжах заз и кар к1анзавач. Зун педуниверситетдик экеч1айтла заз гунагъ жедани?
 - Пайгъамбарди ﷺ лагъай кьуд еке гунагъдик диде-бубадиз яб тагунни акатзава. Шейх ибн Салагъа лагъана: «Гъарам к1валахар квачиз амай вири крара диде-бубадиз гъич са наразивални кьалур тавуна яб гун лазим я». Диндин чирвилерикай рахайтла, ам гъалал ана амуькрай, гъатта ферз я, вучиз лагъайтла гъадисда лагъанва: «Диндин илим т1алаб авун гъар са мусурмандиниз ферз я». Эгер и карда диде-бубадиз яб гайитла, Аллагъдизни ﷻ яб гун жедва ва а касдиз уьмуьрулух берекатни жедва.

8 988...67
Заз кьилел гъижаб алуьк1из к1анзава, амма зи диде-бубади ихтияр гузвач. Гъатта алуьк1ай гъижаб бубади зав хт1унизни туна. Заз вуч ийидатла чизвач.
 - Агъмада Агакьарнавай гъадисда лагъанва: «Халикьдиз аси хъана мах-луькьдиз (инсандиз) муьтлуьгъ жедай ихтияр авач». Исламди диде-бубадин ч1алаз килигун истемешзава, эгер а истемешунар шариятдин сергъятрай акъатзавачтла. И дуьшуьшни гъахътинди я – шариятди, са шакни алачиз, дишегълидин кьве капашни чин галачиз вири беден к1евун истемешзава. Амма са кар ава. Эгер и кар себеб яз к1вале еке кьалар жез хъайитла, и кардай са жуьре рехъ жагъурна к1анда, месела, хуьруьн имамдиз лагъуда диде-бубадиз вяз-насигъат авуна абур гъавурда тун патал, к1валай чарасузвал авачиз экъеч1дач, жува-жув сефилдиз, кефи ханвайди кьалурна и кар акурла белки диде-бубадин рик1ер хуьтуьл хъана ихтияр гуда.

Рузнама

Июнь

Югъ	Пака-ман Ас-Субх1	Рагъ экъеч1-завай вахт	Нисинин Аз-Зутър	Рагъдандин Аль-Гаср	Гъетрен Аль-Магъриб	Мисен Аль-Гишаъ
1	2.53	5.15	12.53	16.56	20.34	22.33
2	2.53	5.15	12.53	16.56	20.34	22.33
4	2.55	5.16	12.53	16.56	20.33	21.31
6	2.58	5.18	12.54	16.57	20.32	22.30
8	3.01	5.18	12.54	16.57	20.31	22.29
10	3.03	5.20	12.55	16.57	20.30	22.28
12	3.06	5.21	12.55	16.57	20.29	22.26
14	3.09	5.22	12.55	16.56	20.28	22.24
16	3.11	5.24	12.55	16.56	20.26	22.22
18	3.14	5.26	12.55	16.56	20.25	22.20
20	3.17	5.27	12.55	16.56	20.23	22.16
22	3.19	5.29	12.55	16.55	20.23	22.14
24	3.23	5.31	12.55	16.55	20.21	22.10
26	3.26	5.32	12.55	16.54	20.20	22.07
28	3.30	5.34	12.55	16.53	20.18	22.03
30	3.34	5.36	12.55	16.53	20.15	22.00

ПОДПИСКА-2010

Гъуьрметлу стхаяр ва вахар!
 2010-йис патал подписка эгечна кьиле физва. Лезги ч1алал акъатзавай "Ассалам" газет кьез к1ани почтунин отделенийра, районра к1валахзавай чи векилривай ва я редакциядиз атана кхъиз жедва. Йисан кьимет: 186 манат.
 Индекс 51395
 Гъуьрметлу мусурманар, "Ассалам" газет кхъиз рик1елай алудмир!

Гъуьрметлу газет к1елзавайбур!

Гила куь суалар, теклифар редакциядиз SMS-рин куь-мекдалди 8 903 424 56 35 нумра-диз ракьуриз жедайди чна куь рик1ел хкизва. Куь суалриз жавабар чна газетдин чинриз гуда.